

Nr 216.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet, militära avlöningsreglementet och manskapsavlöningsreglementet, m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* godkänna härvid fogade förslag till kungörelser

- 1) om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8),
- 2) om ändring i vissa delar av militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275) samt
- 3) om ändring i vissa delar av manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 (nr 652);

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g
till
**kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet
den 4 januari 1939 (nr 8).**

Härigenom förordnas, *dels* att 51 § 2 mom., 52 § 10 mom. 2 punkten, 58 § 1 mom. 3 punkten, 61 § och 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår, *dels* att i 51 § skall införas ett nytt moment, betecknat 3 mom., av nedan angivna lydelse, *dels ock* att den i 56 § 7 mom. 2 punkten reglementet meddelade föreskriften skall upphöra att gälla och att nuvarande 3—6 punkterna i samma moment skola betecknas 2—5.¹

51 §.

2 mom. Försvarets läroverk.

Särskilda bestämmelser.

I fråga om befattningshavare vid försvarets läroverk skola de i 55 § 9 mom. angående befattningshavare vid allmänt läroverk meddelade bestämmelserna i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med iakttagande att vad i nämnda bestämmelser sägs om skolöverstyrelsen i stället skall avse vederbörande centrala förvaltningsmyndighet inom försvaret.

3 mom. Garnisonssjukhusen.

Semester.

Semestertidens längd utgör årligen:

- a) för sjuksköterska å röntgenavdelning 42 dagar,
- b) för annan sjuksköterska 25 dagar intill det år, under vilket hon fyller 40 år, samt därefter 35 dagar.

52 §.

10 mom. Statens anstalt för fallandesjuka.

Ferier, semester.

2. Lärarpersonal äger årligen i stället för semester åtnjuta *ferier* i enlighet med vad i vederbörande stadga föreskrives.

Kvinnlig sjukvårdspersonal — — — 35 dagar.

58 §.

A f f ä r s d r i v a n d e v e r k .

1 mom. Postverket.

Vissa tjänstemäns återgång till tidigare innehavd befattning.

3. På därom gjord ansökning äger Kungl. Maj:tt medgiva, att tjänsteman, vilken förordnats såsom postsparbankschef eller överdirektör men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, må återgå till ordinarie befattning inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. Har sådant medgivande lämnats, skall för bestämmande av tjänstemannens

¹ Senaste lydelse av 51 §, se 1943:474, av 52 § 10 mom. 2 punkten, se 1942:681, av 66 § 2 mom., se 1940:607 samt av övriga författningsrum, se 1939:272.

placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varit innehåft ordinarie befattning inom nämnda lönegrad.

Därest så — — — ordinarie tjänster.

61 §.

Vissa tjänstemän vid konjunkturinstitutet.

1 mom. Bestämmelsernas tillämpningsområde.

De i denna paragraf meddelade bestämmelserna hava avseende å innehavare av medelst förordnande för begränsad anställningstid tillsatt befattning vid konjunkturinstitutet såsom professor och ledare för institutets undersökningar eller såsom sakkunnig.

2 mom. Lön m. m.

1. Lön till i denna paragraf avsedd tjänsteman utgår med följande belopp för år räknat, nämligen till professor och ledare för konjunkturinstitutets undersökningar med 12 000 kronor samt till sakkunnig med 10 000 kronor.

2. Där så med hänsyn till tjänstetiden i vederbörande befattning prövas skäligt eller för förvärvande eller bibehållande av särskilt kvalificerad person i befattningen finnes erforderligt, äger Kungl. Maj:t medgiva *förhöjning av lönen*, dock med högst 1 500 kronor för år räknat.

3 mom. Tillämpning av vissa bestämmelser i 2 avd.

Bestämmelserna i 11—18 §§, 22—24 §§, 28 § 3 mom. samt 29—40 §§ skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande här avsedd tjänsteman. Härvid skall så anses, som om sådan tjänsteman tillhörde, professor och ledare för konjunkturinstitutets undersökningar lönegraden A 30, löneklassen 30, och sakkunnig lönegraden A 26, löneklassen 26. Beträffande tjänsteman, för vilken jämlikt 2 mom. 2 punkten här ovan medgivits förhöjning av lönen, skola dock tillämpas de särskilda tjänstledighetsavdrag, som fastställas av Kungl. Maj:t. Vid tillämpning av bestämmelserna i 29—31 §§ iakttages, att rörligt tillägg må under i nämnda paragrafer angivna förutsättningar och enligt där givna föreskrifter utgå jämväl å dylik förhöjning.

4 mom. Vissa särskilda bestämmelser.

1. Vad i 3 § 3 mom. första stycket stadgas skall icke äga tillämpning å här avsedd tjänsteman.

2. Fråga om tillstånd, varom förmäles i 4 § 2 mom., prövas beträffande här avsedd tjänsteman av Kungl. Maj:t.

3. Ersättning till vikarie å befattning, som i denna paragraf avses, bestämmas av Kungl. Maj:t.

Förordnas i denna paragraf avsedd tjänsteman att såsom vikarie bestrida befattning, för vilken utgår lön enligt allmän löneplan, skall ersättning för vikariatet likaledes bestämmas av Kungl. Maj:t.

66 §.

2 mom. Tjänsteman, å vilken — — — reglementet, nämligen:
 under 2 avd.: — — — 8 kap. 50 § 5—7, 9 och 11 punkterna, 51 § 1 mom.,
 52 § 1—3 mom., 4 mom. 3 punkten, 5 mom., 6 mom. 6 punkten, 7 mom. 4,
 5 och 7 punkterna samt 10 mom. 3 punkten, 53 § 2 mom., 54 § 2 mom. 2—4
 punkterna, 55 § 9 mom. 2 och 17 punkterna, 56 § 1 och 2 mom. 7 mom. 3
 punkten samt 10 mom., — — — 5 mom. 2 punkten; samt
 under 3 avd.: — — — ävensom 64 § 5 mom.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1944.

Förslag

till

**kungörelse om ändring i vissa delar av militära avlösningsregle-
 mentet den 15 juni 1939 (nr 275).**

Härigenom förordnas, dels att 2 § 2 mom., 12 § 2 mom., 26 § 9 mom. samt
 27 § 1 och 6 mom. militära avlösningsreglementet den 15 juni 1939 skola
 erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår, dels ock att i 16 §
 1 mom. reglementet skall tillfogas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse.¹

2 §.

2 mom. Är innehavare av militär eller civilmilitär beställning berättigad
 att av statsmedel uppbära tjänstepension eller årligt understöd eller har han
 kommit i åtnjutande av reservpension eller däremot svarande engångsbelopp,
 beror på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån av sådan anledning av-
 drag å lönen skall ske.

På Kungl. Maj:ts prövning skall ock bero, om och i vad mån avdrag å lön
 för civil beställning skall ske av den anledningen, att beställningshavaren är
 berättigad att av statsmedel uppbära tjänstepension eller årligt understöd;
 dock att sådant avdrag ej må ske på grund av reservpension eller däremot
 svarande engångsbelopp.

12 §.

2 mom. För den, som från beställning tillhörande den i manskapsavlö-
 sningsreglementet omförmälda löneplan Ma befordras till underofficersbeställ-
 ning tillhörande lönegraden UO 1, skall, där sådant är för beställningshavaren

¹ Senaste lydelse av 12 § 2 mom., se 1940: 657, av 16 § 1 mom. och 27 § 1 mom., se 1943: 475.

förmånligare än en löneklassplacering i enlighet med föreskrifterna i 7 § 1 mom., vid bestämmande av begynnelselön och av tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om underofficersbeställningen tillrätts vid den tidpunkt, då beställningshavaren under sammanlagt nio år innehaft fast anställning vid krigsmakten eller enligt beslut, meddelat med stöd av 7 § 1 mom. manskapsavlöningsreglementet, skall för där avsett ändamål anses hava innehaft sådan anställning, dock ej tidigare än vid uppnådda 27 års ålder.

Såsom förutsättning för tillämpning av vad nu stadgats skall gälla, att beställningshavaren varit i en följd fast anställd vid krigsmakten från den i första stycket avsedda tidpunkten.

Fast anställning — — — i anställningstiden.

Har i — — — skolat hänföras.

16 §.

1 mom. Beställningshavare äger — — — antal dagar:

Semester.

Läkare, som å sjukhus handskas med röntgen eller radium, äger, utan hinder av vad ovan angivits, årligen åtnjuta semester under 42 dagar, med rätt för försvarets sjukvårdsförvaltning att med hänsyn till föregående radiologiskt arbete medgiva semester under ytterligare högst 18 dagar. Såsom förutsättning härför skall dock gälla, att försvarets sjukvårdsförvaltning efter samråd med medicinalstyrelsen finner längre semester än i första stycket sägs påkallad med hänsyn till arbetets art och omfattning.

26 §.

9 mom. Erforderliga föreskrifter angående tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande centrala förvaltningsmyndighet.

27 §.

1 mom. Beställningshavare, som — — — månad räknat:

Flygtillägg
m. m.

Beställningshavare, tillhörande lönegrad	Flygtillägg i befattning såsom				
	flygförare kronor	flygspanare kronor	provflygare kronor	kontrollflygare kronor	flygsignalist kronor
Ca 24, 26—28, 30, Cb 3	—	—	270	210	—

6 mom. Erforderliga föreskrifter angående tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande centrala förvaltningsmyndighet.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1944.

Övergångsbestämmelser.

1. För den, som omedelbart före den 1 juli 1944 innehar militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat, skall, så länge han kvarstår i samma beställning, 2 § 2 mom. fortfarande tillämpas i sin lydelse före samma dag.

2. För den, som under tiden 1 juli 1942—30 juni 1944 tillträtt beställning såsom underofficer av 2. graden vid marinen eller såsom musiksergeant vid flygvapnet och som omedelbart dessförinnan innehaft beställning tillhörande den i manskapsavlöningsreglementet omförmälda löneplan Ma, skall med avseende å löneklassplacering från och med den 1 juli 1944 så anses, som om 12 § 2 mom. varit i sin nu erhållna lydelse gällande vid tidpunkten för underofficersbeställningens tillträddande.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 (nr 652).

Härigenom förordnas, att 7 § 3 mom., 22 § 2 mom., 24 § 7 mom. och 25 § 6 mom. manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår.

7 §.

3 mom. För den, som tillträder beställning tillhörande löneplan Mb, skall, där sådant är för beställningshavaren förmånligare än en löneklassplacering i enlighet med föreskrifterna i 5 § 1 mom., vid bestämmandet av begynnelselön och tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om beställningen tillträtts vid den tidpunkt, då beställningshavaren under sammanlagt sju år innehaft fast anställning såsom manskap vid försvarsväsendet eller enligt beslut, meddelat med stöd av 1 mom., skall för där avsett ändamål anses hava innehaft sådan anställning.

Såsom förutsättning för tillämpning av vad nu stadgats skall gälla, att beställningshavaren varit i en följd fast anställd såsom manskap från den i första stycket avsedda tidpunkten.

Fast anställning — — — i anställningstiden.

Har i — — — skolat hänföras.

¹ Senaste lydelse av 22 § 2 mom., se 1943:476.

22 §.

2 mom. Vid avgång — — — nedan stadgas.

Avskedspremie tillkommer sådan beställningshavare i någon av lönegraderna Ma 2 och 3, som efter en anställningstid av minst sex år avgår från den fasta anställningen utan att erhålla vare sig ny anställning i manskapsbeställning vid samma eller annan avdelning av krigsmakten eller ock sådan befattning i statens tjänst, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet äger tillämpning.

Premien utgår — — — års anställning.

Till den — — — högre premien.

Med anställningstid — — — för löneklassplacering.

Närmare bestämmelser — — — centrala förvaltningsmyndighet.

24 §.

7 mom. Erforderliga föreskrifter angående tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande centrala förvaltningsmyndighet.

25 §.

6 mom. Erforderliga föreskrifter angående tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande centrala förvaltningsmyndighet.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1944.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars
1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, förslag till vissa ändringar i civila avlöningsreglementet, militära avlöningsreglementet och manskapsavlöningsreglementet, m. m. Departementschefen anför därvid följande.

1. Vissa jämkningar i civila och militära avlöningsreglementena samt manskapsavlöningsreglementet, betingade av ändrad organisation av försvarets centrala förvaltning, m. m.

Enligt vissa bestämmelser i civila och militära avlöningsreglementena samt manskapsavlöningsreglementet skola närmare tillämpningsföreskrifter utfärdas eller eljest viss befogenhet tillkomma arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen eller flygförvaltningen. Sålunda skall enligt 51 § 2 mom. civila avlöningsreglementet enahanda befogenhet, som enligt 55 § 9 mom. reglementet tillkommer skolöverstyrelsen i fråga om befattningshavare vid allmänt läroverk, tillkomma arméförvaltningens civila departement i fråga om befattningshavare vid försvarets läroverk. Enligt 26 § 9 mom. och 27 § 6 mom. militära avlöningsreglementet kunna närmare föreskrifter i fråga om sjötillägg och flygtillägg m. m. meddelas av marinförvaltningen respektive flygförvaltningen. Stadganden av detta innehåll finnas även i 24 § 7 mom. och 25 § 6 mom. manskapsavlöningsreglementet.

Enligt beslut vid 1943 års riksdag har en omorganisation av försvarets centrala förvaltning genomförts, innefattande bland annat att huvuddelen av de uppgifter i allmänt administrativt hänseende, som tidigare tillkommit armé-, marin- och flygförvaltningarna, från och med den 1 januari 1944 uppdragits åt ett för försvarsgrenarna gemensamt centralt ämbetsverk, försvarets civilförvaltning. Enligt den för nämnda ämbetsverk den 17 december 1943 utfärdade instruktionen (SFS nr 886) utövar ämbetsverket, med viss begränsning, under Kungl. Maj:t bland annat högsta ledningen och uppsikten över avlöningsväsendet vid försvaret. I anslutning härtill torde jämväl de befogenheter i

olika avseenden, som enligt nyss berörda avlöningsbestämmelser tillkommit arméförvaltningens civila departement samt marin- och flygförvaltningarna, numera tillkomma försvarets civilförvaltning. Förslag torde nu böra framläggas för riksdagen om härav föranledd jämkning av ifrågavarande avlöningsbestämmelser. Lämpligast synes vara, att dessa allenast erhålla den innebörden, att här avsedda befogenheter tillkomma vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. På Kungl. Maj:t torde sedermera få ankomma att, i den mån behov därav visar sig föreligga, komplettera hittills utfärdade instruktionsbestämmelser om arbetsuppgifternas fördelning mellan försvarets olika centrala förvaltningsmyndigheter.

En i det följande föreslagen ändring i 56 § 7 mom. civila avlöningsreglementet, innefattande bland annat omnumrering av vissa punkter, föranleder jämkning i bestämmelserna i 66 § 2 mom. om skyldighet för tjänsteman att underkasta sig ändrade föreskrifter i vissa hänseenden. Samtidigt böra ytterligare jämkningar i 66 § 2 mom. företagas på grund av tidigare vidtagna ändringar i reglementet. Sålunda äro hänvisningar till 51 § 2 mom. och 53 § 1 mom. ej längre påkallade. Vidare böra de beträffande bostad m. m. för vissa läkare och distriktsveterinärer meddelade hänvisningarna till 52 § 10 mom. 2 punkten och 64 § 4 mom. 6 punkten i stället avse 52 § 10 mom. 3 punkten och 64 § 5 mom. Vid tillkomsten år 1941 av vissa nya bestämmelser om bostad m. m. i 64 § 5 mom. förutsattes (prop. 1941: 161, s. 21), att dåvarande innehavare av distriktsveterinärbefattning, fränsett vissa fall av förflyttning, icke kunde förpliktas underkasta sig de nya bestämmelserna. Det motsvarande torde böra förutsättas beträffande nuvarande befattningshavares skyldighet att underkasta sig ändringen i 66 § 2 mom. i vad den avser hänvisning till förenämnda nya bestämmelser.

I detta sammanhang torde jämväl förslag böra framläggas för riksdagen om en jämkning i 22 § 2 mom. manskapsavlöningsreglementet, föranledd därav, att civila och militära tjänstepensionsreglementena numera ersatts av allmänna tjänstepensionsreglementet.

2. Vissa frågor om semester.

1:o).

Med stöd av beslut vid 1943 års riksdag (skr. nr 331) har Kungl. Maj:t den 30 juni 1943 förordnat, att semestertidens längd för ordinarie sjuksköterskor vid garnisonssjukhusen skulle, utan hinder av bestämmelserna i civila avlöningsreglementet, från och med år 1943 utgöra för sjuksköterska å röntgenavdelning 42 dagar och för annan sjuksköterska 25 dagar intill det år, varunder vederbörande fyllde 40 år, samt 35 dagar från och med sistnämnda år.

Förslag torde nu böra avlätas till riksdagen om införande av berörda specialföreskrifter i civila avlöningsreglementet, där de böra få sin plats i ett nytt moment i 51 §.

2:o).

I en den 11 oktober 1943 dagtecknad skrivelse har *svensk sjuksköterskeförenings centralstyrelse* anhållit, att tre vid garnisonssjukhuset i Boden anställda sjuksköterskor vid övergång från extra ordinarie anställning i lönegraden MEo 7 militära icke-ordinariereglementet till ordinarie anställning i lönegraden A 7 civila avlöningsreglementet, måtte bliva bibehållna vid dem tidigare tillerkänd rätt att även före uppnådda 40 års ålder åtnjuta 30 dagars årlig semester.

Allmänna lönenämnden har avgivit infortrat utlåtande i ärendet samt därvid anfört i huvudsak följande.

Allmänna lönenämnden får erinra, att 1936 års lönekommitté i betänkande med förslag till militärt icke-ordinariereglemente (SOU 1939: 10), s. 72, uttalat sig om semesterrätten för sjuksköterskor vid försvarsväsendet. Lönekommittén anförde därvid bland annat, att kommittén ansett sig icke kunna för ifrågavarande sjuksköterskor förorda semesterbestämmelser av annan innebörd än som enligt kommitténs förslag till civilt icke-ordinariereglemente skulle bliva gällande för däri avsedda sjuksköterskor. De särskilda semesterbestämmelserna för sjuksköterskor vid försvarsväsendet hade därför avfattats i enlighet härmed. I fråga om sjuksköterskor, som vunnit extra ordinarie anställning före reglementets ikraftträdande, syntes dock billighetsskäl tala för att dessa övergångsvis bibehölles vid den längre semester, som för det dåvarande tillkomme dem.

Med stöd av detta uttalande, vilket föranlett särbestämmelse i ämnet i övergångskungörelsen den 15 juni 1939, nr 277, ha de i ärendet omförmälda sjuksköterskorna vid garnisonssjukhuset i Boden under sin anställningstid såsom extra ordinarie haft rätt till 30 dagars semester för år.

Den i ärendet gjorda framställningen angående bibehållande av 30 dagars semester för ifrågavarande sjuksköterskor, sedan de numera blivit ordinarie i lönegrad A 7, kan synas ägnad att inge vissa betänkligheter. Särbestämmelser angående semester ha nämligen icke meddelats för ordinarie tjänstemän vid övergång till civila avlöningsreglementet. De särskilda överväganden, som medfört den ovannämnda särbestämmelsen, synas emellertid lönenämnden kunna anföras till stöd för en motsvarande tillämpning även vid de i bestämmelsen avsedda befattningshavarnas övergång till ordinarie tjänst. Lönenämnden anser fördenskull skäl föreligga för åtgärd från Kungl. Maj:ts sida i det med framställningen avsedda syftet. För ett tillmötesgående av framställningen synes riksdagens medverkan vara erforderlig.

Lönenämnden vill tillägga, att en eventuell framställning till riksdagen i denna fråga synes böra avse ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge undantag från gällande semesterbestämmelser i fall av förevarande slag. Lönenämnden har under hand inhämtat, att ett eller annat liknande fall framdeles torde kunna inträffa.

För egen del förordar jag, att Kungl. Maj:t, i enlighet med vad lönenämnden ifrågasatt, utverkar riksdagens bemyndigande att övergångsvis medgiva undantag från gällande av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda semesterbestämmelser i förevarande och därmed likartade fall.

3:o).

Från de allmänna bestämmelserna om rätt till semester i civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet gälla enligt 55 § 4 och 5

mom. i det förra samt 52 § 2 och 3 mom. i det senare reglementet vissa undantag, bland annat innefattande förmånligare semesterrätt för viss med röntgen eller radium sysselsatt personal vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Extra ordinarie läkare vid radiumhemmet eller å röntgenavdelning vid karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet äger årligen åtnjuta 42 dagars semester; sjukhusets direktion äger emellertid rätt att med hänsyn till föregående radiologiskt arbete utsträcka semestern till 60 dagar, och semestern skall utsträckas utöver 42 dagar, om vederbörande läkare tjänstgjort viss minsta tid å röntgenavdelning eller vid radiumhemmet eller å därmed jämställd radioterapeutisk klinik, nämligen till 60 dagar, om sådan tjänstgöring fullgjorts under sammanlagt minst 5 år, och till 90 dagar, om den fullgjorts under sammanlagt minst 10 år.

I skrivelse den 18 december 1942 ha *arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse*, med förmålan att på röntgenläkare ankommande göromål vid garnisonssjukhusen i Skövde, Eksjö och Boden bestredes av militärläkare på aktiv stat — regementsläkare i lönegrad Ca 26 militära avlöningsreglementet eller bataljonsläkare i lönegrad Ca 22 samma reglemente — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande, att militärläkare på aktiv stat, vilken i sitt arbete å röntgenavdelning vid garnisonssjukhus sysslade med röntgen, utan hinder av de allmänna semesterbestämmelserna i 16 § militära avlöningsreglementet skulle äga åtnjuta semester under lika lång tid som extra ordinarie läkare å röntgenavdelning vid karolinska sjukhuset, där han ej eljest vore berättigad till längre semester. Framställningen har grundats på införskaffad utredning rörande den omfattning, i vilken vid garnisonssjukhusen tjänstgörande militärläkare på aktiv stat äro sysselsatta med röntgenundersökningar och röntgenbehandling, samt på yttranden i ämnet från svenska radiologförbundets styrelse och sjukvårdsstyrelsens sakkunnige i röntgenärenden.

Över framställningen ha infordrade utlåtanden avgivits av försvarsväsendets lönenämnd och medicinalstyrelsen.

Lönenämnden har tillstyrkt framställningen under förutsättning att militärläkare på aktiv stat, vilken vore placerad till tjänstgöring å röntgenavdelning å militärsjukhus, därvid toges i anspråk för utförande av röntgenundersökningar och röntgenbehandlingar i sådan omfattning, att det ur medicinsk synpunkt befunes påkallat att han i semesterhänseende likställdes med övriga röntgenläkare i statens tjänst.

Medicinalstyrelsen har anslutit sig till innehållet i ett av radiofysiska institutionen vid karolinska sjukhuset i samråd med medlemmar av styrelsens vetenskapliga råd avgivet yttrande, i vilket anförts bland annat, att behovet av förlängd semester för de i ärendet ifrågavarande läkarna vore detsamma som för röntgenläkare vid civila sjukhus men att semestern dock, i motsats till vad som vore fallet vid karolinska sjukhuset, kunde begränsas till 60 dagar, även om befattningshavaren tjänstgjort mer än 10 år.

För egen del tillstyrker jag bifall till framställningen i den omfattning medicinalstyrelsen förordat. Såsom förutsättning för semesterns förlängning

bör gälla, att försvarets sjukvårdsförvaltning efter samråd med medicinalstyrelsen finner förlängningen påkallad med hänsyn till arbetets art och omfattning. Bestämmelser i ämnet böra införas i 16 § militära avlöningsreglementet.

3. Fråga om införande av ferier för lärarpersonal vid statens anstalt för fallandesjuka.

I stadgan den 15 juni 1939 (nr 460) för statens anstalt för fallandesjuka föreskrives bland annat, att skolundervisningen vid anstaltens skolhem årligen bör fortgå 40 veckor, påskferierna inräknade, samt att det tillkommer direktionen för anstalten eller, efter direktionens bestämmande, i särskilt fall anstaltschefen att bevilja lärarpersonalen semester och att besluta om förordnande av erforderliga vikarier. Beträffande den å gällande personalförteckning för anstalten upptagna lärarpersonalen, vilken utgöres av lärarinnor i lönegraden A 11 och slöjdlärare i lönegraden A 10 civila avlöningsreglementet, äro de i 11 § avlöningsreglementet meddelade semesterbestämmelserna tillämpliga. Den årliga semestern utgör sålunda för lärarinna och slöjdlärare 25 respektive 20 dagar intill det år, under vilket 40 års ålder uppnås, och 35 respektive 30 dagar från och med nämnda år.

I en av medicinalstyrelsen med skrivelse den 13 juli 1943 överlämnad framställning har *direktionen för statens anstalt för fallandesjuka* hemställt om sådan ändring i stadgan för anstalten, att den årliga undervisningstiden bestämdes till 39 veckor, samt om införande i stadgan av bestämmelser om att lärarinna, för vilken Kungl. Maj:t sådant medgivit, årligen skulle äga åtnjuta åtta veckors ferier och att vikarie under denna tid ej finge anställas utan medicinalstyrelsens medgivande och i intet fall för längre tid än som motsvarade semestertid enligt civila avlöningsreglementet. Med framställningen åsyftades att den nuvarande lärarpersonalen skulle erhålla ferier, under det att möjlighet skulle lämnas öppen att vid utökning av antalet lärartjänster meddela särskilt beslut, huruvida innehavare av den nya tjänsten skulle åtnjuta semester eller ferier.

Medicinalstyrelsen, som i ärendet hört inspektören för sinnesslö- och epileptikervården, har tillstyrkt bifall till framställningen.

I ärendet ha infortrade utlåtanden avgivits av skolöverstyrelsen, efter hörande av pedagogiska inspektören för sinnesslöundervisningen, samt av statskontoret.

Skolöverstyrelsen har icke funnit något att erinra emot att den årliga undervisningstiden vid anstalten begränsades till 39 veckor. Vad åter anginge förslaget om införande av ferier för lärarpersonalen har överstyrelsen funnit skäl tala för en annan lösning och därom anfört följande.

Lärarpersonalen vid blindanstalter och dövstumskolor äger åtnjuta ferier, dock med tillsynsskyldighet under viss del av ferierna eller enligt rektors bestämmande. Vid anstalten för fallandesjuka är enligt uppgift av pedagogiska inspektören för sinnesslöundervisningen en del av skolbarnen hemrest under skolfrierna, men hemförlovning torde i regel ej förekomma i så stor utsträck-

ning som vid de skolor, där ferier nu tillkomma lärarpersonalen. Av framställningen framgår vidare, att vikarie skulle kunna ifrågakomma under de föreslagna ferierna. Med hänsyn härtill, och då lärarpersonalen vid de statliga sinnesslöanstalterna och skyddshemmen icke äger åtnjuta ferier, synes det ej vara lämpligt att i stadgan för statens anstalt för fallandesjuka intaga bestämmelser om ferier. Skolöverstyrelsen förordar emellertid, att den gjorda framställningens syfte tillgodoses genom att i stadgan intages en föreskrift, varigenom lärarpersonalen under elevernas skolferier tillförsäkras sådan befrielse från densamma åliggande skyldigheter utöver undervisning, att den sammanlagda årliga ledigheten, inberäknat semester, uppgår till den i framställningen föreslagna. Hinder synes ej heller föreligga för direktionen att, om förhållandena det medgiva och vikarie ej behöver anställas, något utöka ledigheten. Hänsyn till blivande befattningshavare eller tjänster synes ej nu behöva tagas.

Statskontoret har i likhet med övriga myndigheter tillstyrkt begränsning av den årliga undervisningstiden till 39 veckor samt vidare anført, att då arbetsförhållandena vid anstalten, enligt vad handlingarna i ärendet utvisade, medgäve att lärarpersonalen utan olägenhet kunde befrias från tjänstgöring längre tid än som vore möjligt med nu föreskriven semester, ämbetsverket icke i och för sig hade något att erinra mot att ökad ledighet bereddess densamma. I fråga om formen härför har ämbetsverket anført följande.

Enligt statskontorets mening bör, i likhet med vad som gäller för läroanstalterna för blinda och dövstumma ävensom för vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, den föreslagna tjänstebefrielsen anses såsom ferie. Det av skolöverstyrelsen förordade befriandet från viss tjänstgöringsskyldighet synes nämligen innebära en ny form av ledighet, som hittills icke vunnit tillämplighet inom statsförvaltningen. Statskontoret kan icke heller biträda skolöverstyrelsens förslag, att ledigheten under vissa förhållanden skall kunna något utsträckas utöver 8 veckor, utan densamma synes böra maximeras till högst denna tid. Denna maximering skulle då även innebära, att ledigheten, därest förhållandena så påkallade, skulle kunna nedsättas under 8 veckor; statskontoret har utgått från att ferie skulle medgivas endast under förutsättning, att vikarie under ledigheten icke erfordrades.

I anslutning härtill har statskontoret framlagt förslag, att i stadgan för statens anstalt för fallandesjuka skulle införas en föreskrift av innebörd, att lärarpersonalen, i den mån så utan olägenhet kunde ske med hänsyn till göromålets behöriga gång och utan att vikarie erfordrades, finge enligt direktionens bestämmande under tid, då undervisning icke påginge, i stället för semester åtnjuta ferier under högst 8 veckor årligen. I samband därmed har ämbetsverket framhållit, att en stadgeändring efter dessa riktlinjer påkallade, att på motsvarande sätt som skett i fråga om läroanstalterna för blinda och dövstumma samt vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, i 52 § 10 mom. civila avlöningsreglementet intoges en bestämmelse, att lärare årligen i stället för semester finge åtnjuta ferie i enlighet med vad i anstaltens stadga funnes föreskrivet.

Med hänsyn till de vid statens anstalt för fallandesjuka rådande förhållandena har jag icke något att erinra emot att bestämmelser meddelas av sådant innehåll, som statskontoret förordat. Förslag torde sålunda böra av-

*Departements-
chefen.*

låtas till riksdagen om införande i 52 § 10 mom. civila avlöningsreglementet av en bestämmelse, att lärare vid nämnda anstalt årligen i stället för semester må åtnjuta ferier i enlighet med vad i anstaltens stadga föreskrives.

4. Upphävande av viss föreskrift angående löneklassplacering av länsveterinärer.

I 56 § 7 mom. 2 punkten civila avlöningsreglementet stadgas, att länsveterinär, som omedelbart före tillträdet till befattningen innehåft distriktsveterinärtjänst och i denna tjänst åtnjutit lön enligt högsta löneklassen, vid tillträdet av länsveterinärbefattningen omedelbart skall placeras i 23 löneklassen. Den för distriktsveterinärer i 64 § 1 mom. avlöningsreglementet fastställda löneplanen F upptager för de sju lönegrupper, till vilka distriktsveterinärtjänster äro hänfödda, i högsta löneklassen belopp växlande mellan 5 256 och 7 632 kronor. Länsveterinärtjänsterna voro vid civila avlöningsreglementets tillkomst hänfödda till lönegraden A 22, vilken lönegrad i de lägsta och näst lägsta löneklasserna, 22 och 23 löneklasserna, upptager lönebelopp av 6 300 respektive 6 750 kronor på A-ort och 8 100 respektive 8 550 kronor på I-ort. Stadgandet i 56 § 7 mom. 2 punkten civila avlöningsreglementet har, såsom av förarbetena till detsamma framgår (prop. nr 279/1939 L, s. 19; r. skr. nr 406), meddelats av rekryteringshänsyn och närmast med tanke på sådana befordringsfall, då en distriktsveterinär med placering i slutlöneklassen och tillhörande någon av de högre lönegrupperna övergår till länsveterinärtjänst och därvid på grund av sin nya stationeringsort kommer att uppbära lön inom någon av de lägre dyrortsgrupperna.

Emellertid ha länsveterinärtjänsterna från och med budgetåret 1942/43 uppflyttats till lönegraden A 24. På grund härav tillämpas numera 24 löneklassen såsom begynnelselöneklass för länsveterinärtjänster. Med beaktande härav torde för riksdagen böra framläggas förslag om upphävande av stadgandet i 56 § 7 mom. 2 punkten civila avlöningsreglementet. Upphävandet föranleder omnumrering av de följande punkterna i samma moment.

5. Överdirektörs vid postverket återgång till förut innehavd befattning.

Enligt stadgandet i 58 § 1 mom. 3 punkten civila avlöningsreglementet äger Kungl. Maj:t befogenhet medgiva, att tjänsteman, vilken förordnats såsom postsparbankschef men vilkens förordnande upphört utan att efterföljas av förnyat förordnande, må återgå till ordinarie befattning inom den lönegrad han före förordnandet tillhörde. Har sådant medgivande lämnats, skall för bestämmande av tjänstemannens placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehåft ordinarie befattning inom nämnda lönegrad.

Vidare föreskrives i samma punkt att, därest så erfordras för beredande

åt tjänsteman i nu avsett fall av ordinarie befattning, Kungl. Maj:t äger besluta därav betingad tillfällig ökning av antalet ordinarie tjänster.

I en till riksdagen den 11 februari 1944 avlåten proposition, nr 96, har Kungl. Maj:t bland annat föreslagit, att en befattning såsom överdirektör i lönegraden C 10 inrättas vid postverket från och med den 1 juli 1944.

Med hänsyn till den karaktär, ifrågavarande befattning vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle komma att erhålla, bör under angivna förutsättning den Kungl. Maj:t i 58 § 1 mom. 3 punkten civila avlöningsreglementet lämnade befogenheten utvidgas till att omfatta jämväl tjänsteman, som förordnats såsom överdirektör.

6. Vissa jämkningar i gällande särskilda avlöningsbestämmelser för tjänstemän vid konjunkturinstitutet.

Gällande personalförteckning för konjunkturinstitutet upptager följande tjänstemän, nämligen en sakkunnig, tillika ledare för institutets undersökningar, och två andra sakkunniga. Avlöningsförhållandena vid dessa befattningar, vilka tillsätts medelst förordnande för begränsad anställningstid, regleras genom särskilda bestämmelser i 61 § civila avlöningsreglementet.

I en till innevarande års riksdag avlåten proposition, nr 109, angående anslag till konjunkturinstitutet för budgetåret 1944/45 har föreslagits, att tjänstebestämmelsen för den befattningshavare, som närmast under nämnden för konjunkturinstitutet svarar för institutets verksamhet och på vilken ansvaret för utredningsarbetets bedrivande vilar, från och med den 1 juli 1944 skall ändras till professor och ledare för institutets undersökningar. Förslag torde nu böra föreläggas riksdagen om de ändringar, som i anledning härav påkallas i 61 § civila avlöningsreglementet.

7. Förening av reservpension med lön för militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat eller reservstat, m. m.

Enligt föreskrifter i civila och militära avlöningsreglementena beror på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån avdrag å tjänstemans lön skall ske av den anledningen, att han åtnjuter tjänstepension av statsmedel. Enligt föreskrift i allmänna tjänstepensionsreglementet äger Kungl. Maj:t en motsvarande befogenhet att reducera tjänstepension eller tjänstelivränta, som sammanträffar med annan dylik förmån. Liknande bestämmelser finnas i andra nyare avlönings- och pensionsförfattningar. Att bestämmelser av ifrågavarande innehåll meddelats, sammanhänger med att avlönings- och pensionsförmånerna bestämts med utgångspunkt från de normala fall, där en tjänsteman samtidigt kommer i åtnjutande av allenast *en* lön eller *en* pension. Vad angår de fall, där en tjänsteman innehaft befattning med låg pensionsålder och därigenom blivit i tillfälle att efter pensionering innehava en ny befattning, som han icke ägt innehava samtidigt med den förra, har den Kungl. Maj:t tillkommande prövningsbefogenheten förutsatts i princip skola

utövas på sådant sätt, att de sammanlagda förmånerna bliva i stort sett desamma som om anställningarna innehafts utan mellankommande pensionering (prop. nr 339/1941; r. skr. nr 528).

Gemensamt för oförmälda bestämmelser är, att de icke ha avseende å fall, där med lön, tjänstepension eller tjänstelivränta sammanträffar årlig pension eller däremot svarande engångsbelopp på grund av anställning i krigsmaktens reserver. Bestämmelse saknas också om befogenhet för Kungl. Maj:t att reducera lön för beställning tillhörande krigsmaktens reservstater, vilken sammanträffar med reservpensionsförmån. Vid bedömande av spörsmålet, i vad mån åtnjutandet av oreducerade förmåner i dessa fall är förenligt med den av statsmakterna intagna principiella ståndpunkten i fråga om reglering av sammanträffande förmåner, bör beaktas, att anställning i reserven får förenas med civil befattning men ej kan innehavas samtidigt med militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat eller reservstat. Med nämnda ståndpunkt skulle därför icke stå i god överensstämmelse att den, som övergår från militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat eller reservstat till anställning i reserven eller omvänt, finge uppbära oreducerade förmåner för båda anställningarna. Ehuru nyss anförda bestämmelser om reglering av sammanträffande förmåner icke äro tillämpliga i nu avsedda fall, har i viss utsträckning förhindrats, att dubbla förmåner få åtnjutas i dessa fall. Anordningarna härför ha emellertid icke verkat på fullt tillfredsställande sätt, och fråga har därför uppkommit om att borttaga dem och i stället utvidga Kungl. Maj:ts befogenhet att reglera sammanträffande förmåner till att omfatta fall, då löne- eller pensionsförmån för militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat eller reservstat sammanträffar med reservpensionsförmån.

Vad först angår övergång från anställning i reserven till beställning på aktiv stat eller reservstat, innehöllo de intill den 1 januari 1944 gällande reservbefälsförordningarna bestämmelser, genom vilka sammanträffande mellan reservpension samt löne- eller pensionsförmån för beställningen på aktiv stat eller reservstat förhindrades. Sålunda ägde exempelvis enligt 1927 års reservbefälsförordning för armén den, som ej längre tillhörde reserven, icke rätt till reservpension eller däremot svarande förmån. Föreskriften härom medförde emellertid icke hinder att under anställningstiden i reserven erhålla engångsbelopp motsvarande reservpensionens kapitaliserade värde och sedermera efter övergång till beställning på aktiv stat åtnjuta oreducerad lön och tjänstepension. Vid utformningen av de nya reservbefälskungörelser, som trätt i kraft den 1 januari 1944, har bland annat av denna anledning förutsetts en sådan omläggning, att reservpension må åtnjutas utan hinder av övergång till beställning på aktiv stat men att löne- och pensionsförmånerna för sådan beställning eller sedermera erhållen beställning på reservstat i stället skola minskas. I enlighet härmed skall rätten till reservpensionsförmån enligt de nya kungörelserna icke beröras av att vederbörande övergår till aktiv stat eller reservstat.

Vad härefter angår det motsatta, vida vanligare fallet, att beställnings-

havare på aktiv stat eller reservstat avgår från sin beställning, utan att förutsättningarna för pensionsrätt föreligga, samt tillträder anställning i reserven, har genom föreskrift i allmänna tjänstepensionsreglementet möjligheten att för den frånträdde beställningen erhålla tjänstelivränta gjorts beroende av att vederbörande icke erhållit reservpension. När rätt till reservpensionsförmån inträder, har anställningshavaren därför att välja mellan denna förmån och möjligheten att framdeles erhålla tjänstelivränta. För sådana fall, där livräntan äger större kapitalvärde än reservpensionen, måste det emellertid betraktas såsom en olägenhet, att reservpensionsförmån, när denna är intjänt, icke kan erhållas jämsides med rätt att i sinom tid erhålla en i motsvarande mån reducerad livränta. Detta skulle kunna ske, därest tjänstepensionsreglementets nuvarande bestämmelse i ämnet ersattes med en föreskrift om befogenhet för Kungl. Maj:t att förordna om minskning av livräntan med hänsyn till att vederbörande kommit i åtnjutande av reservpensionsförmån.

Av nu anförda skäl torde Kungl. Maj:t böra äga befogenhet att reglera löne- och pensionsförmånerna för militära och civilmilitära beställningar på aktiv stat eller reservstat jämväl då de sammanträffa med reservpensionsförmån. Befogenheten torde böra utövas i överensstämmelse med den av statsmakterna intagna ståndpunkten till frågan om reglering av sammanträffande förmåner, som utgå på grund av anställningar, vilka icke fått förenas. Förmånerna för beställning på aktiv stat eller reservstat — lön samt tjänstepension eller tjänstelivränta — böra i princip minskas med reservpensionen. Då den tid, varunder löne- och pensionsförmåner utgå för beställningen, icke sammanfaller med den tid, varunder reservpensionen utgår, exempelvis där reservpension uttagits i form av kapitalbelopp, böra reservpensionsförmånerna för ifrågavarande ändamål omräknas till en mot deras kapitalvärde svarande livränta, beräknad att utgå under förstnämnda tid; omräkning bör emellertid icke ske av rörligt tillägg på årlig reservpensions grundbelopp.

För en reglering av sammanträffande förmåner enligt nu angivna huvudgrunder erfordras ändring av 2 § 2 mom. militära avlöningsreglementet samt meddelande av särskilda föreskrifter i anslutning till gällande avlöningsbestämmelser för personal tillhörande krigsmaktens reservstater. Förslag torde böra avlåtas till riksdagen om ändring i nämnda författningsrum samt om bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser i ämnet beträffande reservstatspersonal. De nya bestämmelserna böra tillämpas från och med den 1 juli 1944. Lön för beställning på aktiv stat eller reservstat, vilken tillträtts före nämnda dag, bör dock icke minskas med hänsyn till reservpensionsförmån, vare sig denna tillträtts före eller efter samma dag.

En reglering efter angivna grunder förutsätter jämväl vissa jämkningar i gällande pensionsbestämmelser. Frågan härom kommer att anmälas i annat sammanhang.

I detta sammanhang må framhållas, att bestämmelser för närvarande saknas i fråga om reglering av lön för beställning på reservstat, vilken sammanträffar med pension för beställning på aktiv stat. Sådana beställningar

kunna självfallet icke innehavas samtidigt, och även övergång till beställning på reservstat från beställning på aktiv stat, i vilken förutsättningar för pension redan föreligga, torde höra till undantagen. Då emellertid möjligheten av sådan övergång icke kan helt uteslutas, synes det lämpligt, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att reducera reservstatslön, då den sammanträffar med pension för beställning på aktiv stat. Jämväl detta bemyndigande bör erhålla giltighet från och med den 1 juli 1944. Lön för beställning på reservstat, som tillträtts före nämnda dag, bör dock icke minskas med hänsyn till pension för beställning på aktiv stat, såframt icke förbehåll om minskning gjorts i samband med utnämningen till reservstatsbeställningen.

8. Löneklassplacering vid befordran till lägsta underofficersbeställning eller beställning såsom överfurir eller högbåtsman.

Enligt 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet, sådant nämnda författningsrum numera lyder enligt kungörelse den 21 juni 1940, nr 657, skall för den, som från beställning tillhörande löneplanen Ma i manskapsavlöningsreglementet befordras till underofficersbeställning tillhörande lönegraden UO 1, där sådant är för beställningshavaren förmånligare än en löneklassplacering enligt eljest tillämpliga bestämmelser, vid bestämmande av begynnelselön och av tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om underofficersbeställningen tillträtts vid följande tidpunkt, nämligen i fråga om sergeant vid armén 6 år efter avläggandet av furirsexamen, i fråga om musiksergeant vid armén 9 år efter det beställningshavaren vunnit fast anställning vid krigsmakten, dock ej tidigare än vid uppnådda 27 års ålder, samt i fråga om sergeant vid flygvapnet 5 år efter avläggandet av furirsexamen. Ifrågakommande bestämmelser skola emellertid tillämpas allenast om beställningshavaren omedelbart före tillträddandet av underofficersbeställningen varit i en följd fast anställd vid krigsmakten under den angivna tidrymden; avbrott under sammanlagt högst 3 månader äro dock tillåtna, och därjämte äger Kungl. Maj:t dispensmöjlighet vid längre avbrott.

7 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet innehåller liknande bestämmelser med avseende å löneklassplacering av den, som tillträder beställning tillhörande löneplan Mb, d. v. s. beställning såsom flaggkorpral, överfurir eller högbåtsman. Här må vid bestämmandet av begynnelselön och tidpunkt för löneklassuppflyttning så anses, som om beställningen tillträtts vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, då beställningshavaren kan räkna 7 års fast anställning såsom manskap vid försvarsväsendet, eller, där kompetens för befordran till beställning tillhörande lönegraden Mb 2 vunnits först efter nämnda tidpunkt, vid tiden för kompetensens vinnande. I fråga om krav på att fast anställning skall ha innehafts i en följd under den ifrågakommande tiden gälla bestämmelser motsvarande de i 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet innefattade.

Av 1936 års lönekommittés betänkanden med förslag till militärt avlö-

ningsreglemente och manskapsavlöningsreglemente (SOU 1938: 55, s. 152 ff., och SOU 1939: 38, s. 125) framgår, att syftet med nämnda bestämmelser varit att utjämna verkningarna av rådande starka skiljaktigheter i befordringstur vid olika truppförband. Lönetursbestämmelserna i 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet utformades i likhet med vissa tidigare gällande föreskrifter med utgångspunkt från att underofficersbefordran under normala förhållanden vunnes efter en sammanlagd anställningstid vid krigsmakten av omkring 9 år. Lönekommittén utgick från att furirsexamen regelmässigt avlades vid armén vid slutet av tredje anställningsåret och vid flygvapnet under fjärde anställningsåret, varför sergeanter vid armén och flygvapnet i likhet med musiksergeanter vid armén i regel skulle bliva löneklassplacerade som om de tillträtt underofficersbeställning 9 år efter vunnit anställning vid krigsmakten. Vad angår lönetursbestämmelserna i 7 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet, äro dessa utformade med utgångspunkt från att befordran till flaggkorpral (lönegraden Mb 2) normalt vinnes efter 7 års fast anställning. Av praktiska skäl har avvikande bestämmelse ej meddelats för beställning såsom högbåtsman (lönegraden Mb 1), vartill kompetens vinnes efter 6 års fast anställning. Sedermera ha vid flygvapnet inrättats beställningar såsom överfurir (lönegraden Mb 1), till vilka kompetens likaledes under normala förhållanden vinnes efter 6 års fast anställning.

Nämnas må, att 12 § militära avlöningsreglementet i sin ursprungliga lydelse jämväl innehöll vissa liknande bestämmelser om löneklassplacering vid befordran till lägsta underofficersbeställning vid marinen. Beträffande befordran till musikunderofficer av 2. graden vid kustartilleriet fanns således en bestämmelse av samma innebörd som i fråga om musiksergeant vid armén, och beträffande befordran till annan underofficersbeställning av 2. graden vid marinen — vartill endast flaggkorpraler beräknades ifrågakomma — skulle i fråga om löneklassplaceringen så anses, som om underofficersbeställningen tillträtts två år efter det beställningshavaren kunnat räkna kompetens för befordran till flaggkorpral. Sistnämnda bestämmelse motsvarade till sitt sakliga innehåll de vid befordran till sergeant vid armén eller flygvapnet meddelade bestämmelserna, då nämligen underofficersutbildningen vid armén och flygvapnet i allmänhet avslutades under sjunde anställningsåret. I samband med manskapsavlöningsreglementets tillkomst upphävdes genom kungörelsen den 21 juni 1940, nr 657, ifrågavarande bestämmelser om löneklassplacering i lägsta underofficersbeställning vid marinen, och i stället infördes föreskrift om sneddningsförfarande vid befordran till underofficersbeställning, tillhörande lönegraden UO 1, från beställning tillhörande den i manskapsavlöningsreglementet omförmälda löneplanen Mb, d. v. s. bland annat från flaggkorpralsbeställning. Även befordran till musikunderofficer av 2. graden vid kustartilleriet beräknades nämligen dåmera uteslutande ske från flaggkorpralsbeställning.

I en den 1 februari 1944 dagtecknad, inom *försvarets civilförvaltning* upprättad promemoria har framhållits, att genom 1942 års försvarsbeslut (prop.

nr 210/1942; r.skr. nr 374) sådana organisatoriska förändringar inträtt eller väntades inträda, att bestämmelserna i 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet i den nuvarande lydelsen icke i allt tillgodosåge sitt syfte. Sålunda innebure försvarsbeslutet, att flaggkorpralsgraden slopades, i följd varav även vid marinen befördran numera skedde från furir direkt till underofficer. Vidare hade enligt försvarsbeslutet inrättats musikkårer vid vissa flygflottiljer och beställningar uppförts för musikunderofficerare vid flygvapnet, vilka liksom musikunderofficerarna vid armén icke behövde avlägga furirsexamen. Slutligen hade underbefälsutbildningen förutsatts skola omläggas, varav bland annat skulle följa, att furirsexamen vid flygvapnet skulle avläggas under tredje i stället för under fjärde anställningsåret.

Beträffande de åtgärder, som i anledning härav påkallades, har i promemorian anförts, att det måhända låge närmast till hands att beträffande underofficer av 2. graden vid marinen samt musiksergeant vid flygvapnet införa samma regler som nu gällde för musiksergeant vid armén samt att jämka den beträffande sergeant vid flygvapnet gällande regeln till överensstämmelse med den, som gällde för sergeant vid armén. Emellertid förekomme fall, då övergång skedde från manskapsanställning vid en försvarsgren till underofficersbeställning vid annan försvarsgren. Detta vore framför allt ganska vanligt inom musiken. Med hänsyn därtill syntes det kunna ifrågasättas, om icke den lämpligaste utvägen vore, att för all befördran från löneplan Ma till lönegrad UO 1 införa samma regel, som nu gällde i fråga om befördran till musiksergeant vid armén, nämligen att vederbörande skulle, då sådant vore förmånligare än en löneklassplacering enligt eljest tillämpliga bestämmelser, anses ha tillträtt underofficersbeställningen 9 år efter det han vunnit fast anställning vid krigsmakten, dock ej tidigare än vid uppnådda 27 års ålder. Därigenom skulle jämväl vinnas en utjämning av skiljaktigheterna i beföringstur icke blott vid olika truppförband utan även inom olika försvarsgrenar.

Ifrågavarande spörsmål har jämväl berörts i ett av *försvarsväsendets lönenämnd* den 1 december 1943 avgivet utlåtande över ansökningar om placering i löneklass av vissa beställningshavare, vilka intill utgången av mars månad 1943 innehafvt fast anställning såsom manskap vid armén men utnämnts till musiksergeanter vid flygvapnet från och med den 1 april samma år. I utlåtandet har lönenämnden erinrat om att gällande bestämmelser om löneklassplacering av musikunderofficerare endast avse beställningar vid armén. Då emellertid anledning icke syntes föreligga att i ifrågavarande avseende göra skillnad mellan musiksergeanter vid armén och musiksergeanter vid flygvapnet, förordade lönenämnden, att frågan om utsträckt tillämpning av gällande bestämmelser upptoges till övervägande. Samtidigt borde övriga bestämmelser i 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet överarbetas under hänsynstagande till att — i motsats till vad som förutsatts vid deras tillkomst — övergång från armén till flygvapnet torde komma att äga rum i viss utsträckning åtminstone så länge kaderökningarna vid flygvapnet påginge.

Den ståndpunkt, som kommit till uttryck i oförmälda promemoria, har försvarets civilförvaltning jämväl hävdad i ett den 21 januari 1944 avgivet utlåtande i ärende rörande löneklassplacering av vissa musikunderofficerare vid marinen. I nämnda sammanhang har ämbetsverket anfört, att de ändrade bestämmelserna borde erhålla retroaktiv tillämpning, i vad de avsågs dels underofficerare av 2. graden, som befordrats till underofficersbeställning direkt från manskapsbeställning tillhörande löneplan Ma, dels ock musiksergeanter vid flygvapnet. Försvarsväsendets lönenämnd har i ett den 24 februari 1944 avgivet utlåtande i samma ärende anslutit sig till vad försvarets civilförvaltning sålunda anfört och föreslagit.

I en den 25 februari 1944 dagtecknad proposition, nr 143, angående inrättande av beställningar för långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet m. m. har föreslagits inrättande vid nämnda försvarsgrenar av ett antal beställningar såsom överfurir i lönegraden Mb 1 manskapsavlöningsreglementet. Propositionen bygger i huvudsak på ett den 3 februari 1944 avgivet betänkande (SOU 1944: 2) av 1942 års underbefälsutredning. I fråga om tidpunkt för vinnande av kompetens till beställning såsom långtjänstunderbefäl — överfurir eller högbåtsman — har i betänkandet (s. 26) anförts följande.

I praktiken torde det för befordran till högbåtsman uppställda tjänståldersvillkoret — 6 års tjänstetid vid sjömanskåren — ha icke oväsentligen överskridits, medan det vid flygvapnet under pågående uppsättningsperiod visat sig nödvändigt att tillfälligt sänka tjänståldersvillkoret för befordran till överfurir från 6 till 5 år. Utredningen har övervägt, huruvida icke krav på en något högre tjänstålder — 6½ eller 7 år — borde uppställas vid armén och kustartilleriet. Anledningen härtill skulle vara, att underbefäl utan underofficerskompetens icke borde ha möjlighet att vinna befordran till långtjänstunderbefälsbeställning förrän deras jämnåriga kamrater, som genomgå underofficersskola, vinna befordran till underofficer. I praktiken torde emellertid — i vart fall efter uppsättningsperiodens utgång — befordran till långtjänstunderbefäl icke komma att äga rum förrän efter 8—10 tjänstår. Med hänsyn härtill ävensom till att de, som genomgått underofficersskola, kompenseras genom möjligheten till fortsatt befordran, anser sig utredningen böra föreslå, att jämväl vid armén och kustartilleriet uppställas krav på allenast 6 års tjänstgöring för befordran till långtjänstunderbefälsbeställning. Härigenom uppnås även att likhet i detta avseende blir rådande mellan de olika försvarsgrenarna.

Ifrågavarande spørsmål har icke närmare berörts i nyssnämnda proposition. Chefen för försvarsdepartementet har emellertid anfört, att överfurirsbeställningarna i enlighet med underbefälsutredningens förslag borde rekryteras bland det fast anställda manskapet med furirskompetens och tillsättas medelst konstitutorial, varvid borde krävas viss tjänstålder.

Såsom av det föregående framgår, ha i syfte att utjämna verkningarna i lönehänseende av föreliggande skiljaktigheter i befordringstur vid olika truppförband meddelats bestämmelser, enligt vilka löneklassplacering i lägsta underofficersbeställning eller i långtjänstunderbefälsställning skall ske på sådant sätt, som om beställningen tillträtts senast vid viss angiven tidpunkt. *Departements-
chefen.*

I fråga om valet av denna tidpunkt föreligger den sakliga olikheten mellan bestämmelserna, att då fråga är om underofficersbeställning valts den tidpunkt efter vinnande av kompetens för beställningen, vid vilken befordran normalt kan påräknas, men att beträffande långtjänstunderbefälsbeställning valts den tidpunkt, då kompetens vinnes för beställning såsom flaggkorpral. Förstnämnda utgångspunkt är den, som närmast motsvarar syftet med bestämmelserna. Att den icke kommit till användning i fråga om underbefälsbeställningarna, torde ha berott på att dess tillämpning beträffande flaggkorpraler skulle vid senare befordran till underofficer av 2. graden ha kunnat medföra alltför oförmånlig lönetursrätt i sistnämnda beställning i jämförelse med den som vid armén och flygvapnet kunde påräknas vid direkt övergång från furirs- till underofficersbeställning. Då flaggkorpralsgraden numera i princip borttagits och beställningarna såsom överfurir och högboåtsman äro avsedda som sluttjänster, tala i och för sig skäl för att nu giva bestämmelserna i fråga om löneklassplacering i beställning såsom långtjänstunderbefäl sådant innehåll, att avseende fästes vid den tidpunkt, då befordran till sådan beställning normalt plägar förekomma. Med utgångspunkt från de av 1942 års underbefälsutredning lämnade uppgifterna borde tidpunkten förläggas senare än till det tillfälle, då fast anställning innehafts 7 år, i vart fall därest underbefälsutredningens förslag i fråga om långtjänstunderbefäl vid armén och kustartilleriet genomföres. En sådan omläggning skulle också i avseende å lönetursrätten medföra större rättvisa mellan underbefäl med underofficerskompetens och underbefäl utan sådan kompetens. Emellertid kan den tidpunkt, vid vilken befordran till långtjänstunderbefäl normalt kommer att kunna påräknas, icke närmare beräknas under förhandenvarande förhållanden. Intill dess 1942 års försvarsordning blivit fullständigt genomförd, torde sådan befordran kunna erhållas jämförelsevis tidigt. Jag har därför efter samråd med chefen för försvarsdepartementet funnit mig icke för närvarande böra föreslå någon ändring i angivna riktning.

I 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet äro vissa jämkningar och kompletteringar erforderliga med anledning av försvarsbeslutet. I den inom försvarets civilförvaltning upprättade promemorian har ifrågasatts, huruvida icke bestämmelserna numera borde direkt utformas på sådant sätt, att löneklassplaceringen sker såsom om underofficersbeställningen tillträtts efter 9 års fast anställning vid krigsmakten, dock tidigast vid uppnådda 27 års ålder. En sådan lösning skulle äga fördelen att i viss mån utjämna verkningarna i lönehänseende av skiljaktigheterna i befordringstur icke blott vid olika truppförband utan även inom olika försvarsgrenar. För egen del har jag efter samråd med chefen för försvarsdepartementet funnit mig böra tillstyrka vad sålunda föreslagits. I omförmälda tid av 9 år bör emellertid få inräknas jämväl sådan tid, som vederbörande enligt beslut, meddelat med stöd av 7 § 1 mom. manskapsavlöningsreglementet, ägt för löneklassplacering i beställning tillhörande löneplan Ma tillgodoräkna sig på samma sätt som om han därunder innehaft fast anställning. Ett medgivande av detta innehåll skulle få betydelse för den, som fullgjort värnplikstjänstgöring före tillträddandet av fast anställning.

Vad angår bestämmelserna i 7 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet, innebära desamma, på sätt förut angivits, att beställning tillhörande löneplanen Mb anses tillträdd vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, då beställningshavaren kan räkna 7 års fast anställning såsom manskap vid försvarsväsendet, eller, där kompetens för befordran till beställning tillhörande lönegraden Mb 2 vunnits först efter nämnda tidpunkt, vid tiden för kompetensens vinnande. Häri synes till en början böra vidtagas den modifikation, att beställningen i förekommande fall anses tillträdd vid sjuårsperiodens slut i stället för vid ingången av det påföljande kalenderkvartalet. Denna ändring är i huvudsak endast av formell natur, ty sedan löneklassplaceringen skett, får ändock uppflyttning till högre löneklass enligt 5 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet ske först vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, varunder den för sådan uppflyttning stadgade tiden i den lägre löneklassen tilländagått. Vidare torde den särskilda föreskriften i fråga om beställning tillhörande lönegraden Mb 2 böra utgå såsom numera obehöflig, och slutligen torde jämväl här böra få tagas i beräkning sådan tid, som enligt beslut med stöd av 7 § 1 mom. må beräknas för löneklassplacering i beställning tillhörande löneplanen Ma.

Nu förordade jämkningar i 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet och 7 § 3 mom. manskapsavlöningsreglementet torde böra träda i kraft den 1 juli 1944. De böra sålunda tillämpas i fråga om löneklassplacering i beställning, som tillträdes nämnda dag eller senare. Specialbestämmelser i löneklassplaceringshänseende ha emellertid intill nämnda dag saknats för fall, där — såsom från och med den 1 juli 1942 varit möjligt — beställningshavare tillhörande löneplanen Ma befordrats till beställning såsom underofficer av 2. graden vid marinen eller såsom musiksergeant vid flygvapnet. I anledning härav torde böra föreskrivas, att där sådan beställning under tiden 1 juli 1942—30 juni 1944 tillträtts av den, som omedelbart dessförinnan innehaft beställning tillhörande löneplan Ma, med avseende å löneklassplacering från och med den 1 juli 1944 skall så anses, som om 12 § 2 mom. militära avlöningsreglementet varit i sin nya lydelse gällande redan vid tidpunkten för underofficersbeställningens tillträdande.

9. Fråga om flygtillägg till vissa civilmilitära beställningshavare.

I 27 § militära avlöningsreglementet meddelas bestämmelser om särskilda förmåner vid flygtjänstgöring. Enligt 1 mom. äga till vissa lönegrader hänförliga beställningshavare, som kommanderats till flygtjänstgöring i angiven befattning, uppbära flygtillägg med visst belopp för månad räknat, under förutsättning att vederbörande fullgör flygtjänstgöring minst i den omfattning, som bestämmas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av chefen för flygvapnet. Beställningshavare, som icke är berättigad till flygtillägg eller till i 2 och 3 mom. omförmålt mekaniker- eller elevtillägg, äger enligt 5 mom. uppbära flygtraktamente för dag, varunder han på grund av honom åliggande inspektionsskyldighet eller meddelat särskilt

uppdrag deltagar i flygning. De huvudskäl, som föranlett införandet av flygtillägg och flygtraktamente, äro dels de med flygtjänsten förenade olycksfallsriskerna, dels flygtjänstgöringens inverkan i fysiologiskt hänseende och dels det med flygtjänsten förenade ansvaret.

Såvitt angår civilmilitära beställningshavare, kan flygtillägg utgå till beställningshavare tillhörande någon av lönegraderna Ca 24, 26 och 27 (flygningenjör av respektive 3., 2. och 1. graden), om han är kommenderad i befattning som provflygare med 270 kronor och om han är kommenderad i befattning som kontrollflygare med 210 kronor. Med provflygning förstås flygning för provning av ny flygplanstyp eller av flygplan, som nylevererats eller genomgått större reparation. Med kontrollflygning avses flygning för provning av flygplan, som undergått mindre omfattande reparation. Beträffande den minsta omfattning, vari flygtjänstgöring skall fullgöras för utfående av flygtillägg, gäller enligt av Kungl. Maj:t den 1 december 1939 utfärdade tillämpningsföreskrifter till 27 § militära avlöningsreglementet, att vederbörande i regel skall deltaga i flygning minst 3 dagar i varje månad. Flygtraktamentet utgör för civilmilitära beställningshavare i 1—13 lönegraderna 7 kronor och för sådana beställningshavare i högre lönegrader 9 kronor för dag.

I gällande personalförteckning för flygvapnet finnas upptagna civilmilitära beställningar i lönegraden Ca 30 såsom flygdirektör av 1. graden och i lönegraden Ca 28 såsom flygdirektör av 2. graden. Vidare finnas å flygförvaltningens personalförteckning uppförda tjänster såsom flygöverdirektör i lönegraden Cb 3, chef för materielavdelningens flygplanbyrå i lönegrad Oa 6, Oa 5 eller Ca 30, för samma avdelnings motorbyrå i lönegrad Ca 30, för samma avdelnings utrustningsbyrå i lönegrad Oa 5 eller Ca 28 och för avdelningens normaliebyrå i lönegrad Ca 28 eller Eo 30. Av propositionen nr 180/1943 angående organisationen av försvarsväsendets centrala förvaltning framgår, att flygöverdirektören — som kan förordnas såsom chef för materielavdelningen — närmast avsetts skola handlägga ärenden av teknisk art, bland annat från motor- och normaliebyråerna, och att befattningen i regel komme att rekryteras från flygvapnets ingenjörspersonal, att en av flygplanbyråns huvuduppgifter bleve projekteringen av nya flygplan och att möjlighet ansetts böra stå öppen att såsom chef för denna byrå placera en flygdirektör av 1. graden, att såsom chef för motorbyrån avsetts en flygdirektör av 1. graden, att såsom chef för utrustningsbyrån — till vilken höra en vapensektion, en elektrisk sektion och en utrustningssektion — kan ifrågakomma en flygdirektör av 2. graden och att normaliebyrån, på vilken det främst ankommer att handha frågor rörande standardisering av flygvapnets materiel, avsetts skola kunna ställas under chefskap av en flygdirektör av 2. graden. Nämnas må vidare, att enligt 1942 års försvarsbeslut vid fullständig uppsättning av flygvapnet i fredstid skola finnas 15 flygdirektörer och 105 flygningenjörer, därav sammanlagt ett 40-tal — varibland 5 flygdirektörer — skola vara flygande, samt att gällande personalförteckning för flygvapnet upptager sammanlagt 10 flygdirektörs- och 62 flygningenjörbeställningar.

I skrivelse den 23 juli 1943 ha *chefen för flygvapnet* och *flygförvaltningen* hemställt att 27 § 1 mom. militära avlöningsreglementet måtte, räknat från och med den 1 juli 1943, erhålla på sådant sätt ändrad lydelse, att jämväl civilmilitär beställningshavare tillhörande någon av lönegraderna Ca 28, Ca 30 och Cb 3, vilken kommenderades till flygtjänstgöring i befattning såsom provflygare eller kontrollflygare, ägde — under förutsättning att sådan tjänstgöring fullgjordes minst i den omfattning, som bestämdes av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av *chefen för flygvapnet* — uppbära flygtillägg med 270 respektive 210 kronor för månad räknat. I skrivelsen har anförts i huvudsak följande.

För teknikern är den flygande personalens uppgifter angående materielens funktion i luften icke alltid tillfyllest. Han måste i vissa fall kunna bilda sig ett på egna erfarenheter grundat omdöme härom. Flygöverdirektören bör därför i den mån han är flygutbildad kunna beordras att själv utföra provflygningar. Cheferna för t. ex. de flygförvaltningens materielavdelning tillhörande flygplans-, utrustnings- och normaliebyråerna, vilka kunna vara flygdirektörer av 1. eller 2. graden, böra ävenledes såvida de äro flygutbildade kunna beordras att själva prova materielens funktion i luften. *Chefen för flygvapnet* anser sig emellertid icke rätteligen kunna kommendera de till lönegraderna Ca 28 och 30 hörande flygdirektörerna till flygtjänstgöring, enär de icke erhålla den gottgörelse för de med tjänstgöringen förenade riskerna, som flygtillägget innebär.

Försvarsväsendets lönenämnd har i avgivet utlåtande i ärendet förklarat sig för sin del hysa tvekan, huruvida tillräckliga skäl kunde anses föreligga att utsträcka rätten till flygtillägg till de i framställningen avsedda civilmilitära beställningshavarna. I den mån flygvapnets ingenjörspersonal undergått flygutbildning och således besitte kompetens för utförande av prov- och kontrollflygningar, syntes flygning i den omfattning, som utgjorde förutsättning för åtnjutande av flygtillägg, merendels förekomma allenast bland beställningshavare tillhörande någon av lönegraderna Ca 24, 26 och 27. Beställningshavare i högre lönegrader syntes däremot på grund av sin ordinarie tjänstgöring i regel icke kunna avses för flygtjänstgöring i vidare omfattning än att ersättning för deltagande i flygning borde utgå i form av flygtraktamente. Därest emellertid rätten till flygtillägg ansåges böra utsträckas att gälla jämväl beställningshavare i högre lönegrader än Ca 27, föresloge lönenämnden, att frågan löstes på det sätt, att flygtillägg finge under i övrigt gällande förutsättningar tillkomma dem, som placerades i befattning såsom provflygare. Utförande av kontrollflygning borde således icke grunda rätt till flygtillägg för de i framställningen avsedda beställningshavarna.

I en av *souschefen i flygförvaltningen* upprättad, den 6 november 1943 dagtecknad promemoria har bland annat framhållits, att flygvapnet först något eller några år in på 1950-talet beräknades ha tillförts fulltalig flygande flygingenjörspersonal.

Då, på sätt av det föregående framgår, 1942 års försvarsbeslut innebär, *des partisements-*
chefen.
att visst antal flygdirektörer skall fullgöra flygtjänstgöring, torde ändring böra vidtagas i 27 § 1 mom. militära avlöningsreglementet för möjliggö-

rande av att flygtillägg må utgå till sådan beställningshavare. Tillägget synes böra utgå såväl vid kontrollflygning som vid provflygning. Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet vill jag även föreslå, att beställningen såsom flygöverdirektör upptages bland de beställningar, vid vilka flygtillägg kan utgå. Sedan härför erforderliga ändringar vidtagits i avlöningsreglementet, skall det jämlikt bestämmelse i reglementet ankomma på Kungl. Maj:t att taga ställning till frågan, i vilken minsta omfattning ifrågasvarande beställningshavare skola fullgöra flygtjänstgöring för åtnjutande av flygtillägg.

Ändringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1944 och således icke erhålla generell retroaktiv giltighet. Emellertid torde bemyndigande böra utverkas för Kungl. Maj:t att, där särskilda skäl föreligga, medgiva utbetalning till här avsedd beställningshavare av flygtillägg för budgetåret 1943/44 eller del därav.

10. Fråga om lönetur för vissa häradsskrivare.

I kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 373) med ändrade bestämmelser angående ålderstillägg för civila befattningshavare i statens tjänst äro meddelade föreskrifter i fråga om tillgodoräkning av tjänstetid för erhållande av ålderstillägg vid tillträde av sådan ordinarie befattning inom den civila statsförvaltningen, vilken ännu icke undergått löneroglering enligt det inom civilförvaltningen eljest numera gällande lönesystemet. Punkterna 1 och 2 av föreskrifterna, som äro utfärdade efter riksdagens hörande (r. skr. nr 171/1922), lyda sålunda:

1. Om den, som från icke-ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst, innehar sådan anställning i statens tjänst, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ifrågasvarande ordinarie tjänsten, må för bestämmandet av hans rätt till ålderstillägg vid denna tjänst tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han efter fyllda 18 år i en följd innehafte dylik anställning.

Vid sådant tillgodoräknande tages icke hänsyn till del av kalenderkvartal.

2. Vid ordinarie tjänstemans befordran till tjänst inom högre lönegrad må, i den mån så prövas skäligt, för bestämmandet av hans rätt till ålderstillägg vid den nya tjänsten kunna tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han såsom ordinarie tjänsteman inom de närmaste nio åren före befordringen på förordnande eller å extra stat uppehållit befattning, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den befattning, han vid befordringen tillträder. Härvid må dock icke tillgodoräknas förordnande eller annan tjänstgöring av kortare varaktighet än sex månader i ett sammanhang.

Jämlikt kungörelsen den 25 oktober 1940 (nr 900) angående handläggningen av vissa avlöningsfrågor skall fråga om tillgodoräkning, som avses med förenämnda bestämmelser, prövas av Kungl. Maj:t.

Under åren 1923—1942 ha ledigblivna häradsskrivarbefattningar i avvaktan på en förestående omläggning av uppbořdsorganisationen tillsatts allenast

på förordnande. Vid ingången av år 1943 voro sålunda ett nittiotal av landets 119 häradsskrivarbefattningar tillsatta på förordnande. Med hänsyn till de olägenheter, som voro förenade med vakanssättningen, och i betraktande av det ovissa läge, vari de med häradsskrivarnas löneregleringsfråga sammanhängande organisatoriska spörsmålen befunno sig, utfärdade Kungl. Maj:t den 14 maj 1943 fullmakter för sammanlagt 63 tillförordnade häradsskrivare, varvid endast de kommo i fråga, som under minst fem år innehåft förordnande. Även under tiden därefter har ett mindre antal erhållit fullmakt.

Ordinarie häradsskrivare är berättigad till två ålderstillägg om vardera 500 kronor, som utgå efter 5 respektive 10 tjänstår. Till tillförordnad häradsskrivare utgår icke ålderstillägg.

För de nu utnämnda häradsskrivarna har fråga uppkommit om tillgodoräkande av tidigare tjänstgöring för erhållande av ålderstillägg. I främsta rummet rör det sig om tillgodoräkande av de långvariga förordnanden å häradsskrivarbefattning, som vederbörande bestritt före erhållandet av fullmakt å dylik befattning. Det har härvid visat sig, att bestämmelserna i 1922 års kungörelse verka i hög grad ojämnt i nu åsyftade fall. För den häradsskrivare, som förut icke haft ordinarie statstjänst, må tillgodoräknas hela den förordnandetid, som överskjuter tre år. För den häradsskrivare, som innehåft exempelvis ordinarie landskontoristbefattning, må däremot icke tillgodoräknas mer än sex år av den överskjutande tiden, och om tidigare innehavd ordinarie befattning var högre än häradsskrivartjänsten, må icke tillgodoräknas någon del av häradsskrivarförordnandet.

Framställningar om ändring härutinnan ha gjorts dels av Sveriges häradsskrivareförening, som anhållit om tillgodoräkande av förordnande å häradsskrivartjänst eller därmed likvärdig anställning utan ifrågavarande begränsningar, dels ock av enskilda häradsskrivare.

I vederbörande myndigheters yttranden ha olika meningar framkommit. Sålunda har statskontoret, under hänvisning dels till att tillgodoräkningsrätten vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning och dels till häradsskrivarnas betydande sportelinkomster, avstyrkt undantag från de allmänna bestämmelserna i ämnet. En reservant i statskontoret har dock uttalat sig för dylikt undantag. Allmänna lönenämnden har förordnat, att samtliga ifrågavarande häradsskrivare medgives rätt att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna hela den tid de på grund av Kungl. Maj:ts förordnande uppehållit häradsskrivartjänst.

Enligt min uppfattning bör i första hand göras sådant undantag från 1922 års bestämmelser, att den, som före häradsskrivarutnämningen varit innehavare av ordinarie statstjänst, icke på denna grund kommer i sämre ställning beträffande tillgodoräkandet av förordnandetiden. Huruvida jämväl ett allmänt undantag från bestämmelsen om tillgodoräkande av allenast tid utöver tre år bör göras, synes mera tveksamt. Lämpligast vore, att sistnämnda fråga kunde prövas från fall till fall med beaktande av de olika anställningsförhållandena. För att önskvärd likformighet i regleringen av tillgo-

doräkningsfrågan skall kunna vinnas erfordras riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att vid bestämmandet av löneturen för ordinarie härads-skrivare göra undantag från 1922 års bestämmelser. Jag förordar, att framställning om dylikt bemyndigande göres hos riksdagen. Bemyndigandet bör gälla såväl de nu inträffade fallen som framtida liknande fall.

11. Fråga om ersättning åt ordinarie lärare vid folk- och småskoleväsendet vid viss vikariatstjänstgöring under ferietid.

Enligt 21 § i det tidigare gällande avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor skulle lärare, som från sin befattning erhållit tjänstledighet för att uppehålla annan mot denna svarande tjänst, av lön och kallortstillägg avstå ett belopp, motsvarande vad han skulle ägt uppbära, om han under tiden för ledigheten såsom vikarie uppehållit den egna befattningen. Å den uppehållna befattningen utgick ersättning för vikariatet. Stadgandet ansågs endast vara tillämpligt å tjänst inom folkskoleväsendet.

Ifrågavarande spörsmål är numera reglerat på annat sätt i folkskolans avlöningsreglemente den 30 juni 1942 (nr 619). Enligt 17 § reglementet skall ordinarie folkskollärare eller småskollärare, som uppehåller förordnande å annan folkskollärary- respektive småskollärarytjänst, å ena sidan åtnjuta avlöning såsom om den uppehållna tjänsten vore ordinarie och läraren ordinarie innehavare av densamma men å andra sidan å sin egen tjänst avstå samtliga löneförmåner. Omfattar förordnandet hel termin, skall avlöningen i enahanda ordning utgå å den uppehållna tjänsten jämväl under ferietid, som infaller samma kalenderhalvår som förordnandet. Med småskollärare likställas lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare. Till motivering av dessa bestämmelser anfördes i 1941 års lärarlönesakkunnigas betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente (SOU 1942: 9, s. 117) bland annat, att anordningen med utbetalande av lön för samma tid från två olika skoldistrikt medfört olägenheter och att de sakkunniga ansett en förenkling böra genomföras. Den med avseende å förordnande, som omfattade hel termin, meddelade föreskriften, att läraren även under viss ferietid skulle äga uppbära avlöning å den uppehållna i stället för å den egna tjänsten sammanhängande bland annat med att vikarien å lärarens egen tjänst i sådant fall som regel skulle anställas som extra ordinarie för helt kalenderhalvår.

I en den 15 januari 1943 dagtecknad skrivelse har *styrelsen för Sveriges folkskolläraryförbund* anhållit, att ordinarie lärare vid folk- och småskolor, som utan att åtnjuta tjänstledighet från den ordinarie tjänsten uppehålle förordnande å annan motsvarande befattning, därvid måtte berättigas erhålla dels oavkortad lön för den ordinarie tjänsten, dels ock skälig ersättning för tjänstgöringen å den icke-ordinarie befattningen. I skrivelsen har anförts i huvudsak följande.

Ordinarie lärare vid folk- och småskolor ha stundom under tid, då de åt-

njutit ferier å sin ordinarie tjänst, uppehållit förordnande som vikarie å annan tjänst vid folkskoleväsendet. Enligt de före folkskolans avlöningsreglemente gällande bestämmelserna utgick i sådant fall oavkortad avlöning från den ordinarie tjänsten jämte avlöning såsom vikarie enligt den löneklass, varil läraren som icke-ordinarie lärare vore placerad. De nuvarande bestämmelserna innebära i motsats därtill, att ordinarie lärare, som under ferier uppehåller annan motsvarande lärartjänst, får göra detta utan någon som helst ersättning. Ehuru det väl kan anses vara riktigt, att ordinarie lärare icke under ferier skall uppehålla annan lärarbefattning, måste det i nuvarande läge, då på grund av de omfattande militärinkallelserna stor brist råder på kortlidsvikarier, vara ett skolans intresse, att möjlighet beredes för ordinarie lärare att under sina ferier mottaga vikariatsförordnande och jämväl erhålla skälig ersättning härför. Å andra sidan hör ordinarie lärare icke tagas i ansåk för dylikt förordnande, där icke-ordinarie lärare finnes att tillgå för vikariatets uppehållande.

I ärendet ha infortrade utlåtanden avgivits av statskontoret och allmänna lönenämnden.

Statskontoret har ansett att bifall till framställningen vore ägnat att ingiva starka principiella betänkligheter. Att märka vore nämligen, att den förhållandevis långa tid, varunder en lärare åtnjöte ledighet med bibehållna avlöningsförmåner (ferietiden) föraulets av undervisningstekniska skäl och att läraren principiellt sett syntes få anses pliktig att utan särskild ekonomisk kompensation underkasta sig den avkortning av ferierna, som eventuellt kunde finnas vara av behovet påkallad. Lärare vid universitet och högskolor hade också i vissa fall måst vidkännas en ganska avsevärd minskning av ferietiden utan att erhålla särskild gottgörelse härför. Såvitt statskontoret hade sig bekant, syntes det icke heller ha inträffat, att en stats-tjänsteman, som på grund av en temporär ökning av arbetsbördan nödgats avstå en del av sin semester, medgivits särskild ersättning i form av »dubbelavlöning» under sålunda förlorad ferietid. Då ett tillmötesgående av den nu föreliggande framställningen i realiteten skulle innebära, att folkskol-lärare medgäves »dubbelavlöning» under här avsedda förordnanden, måste statskontoret avstyrka bifall till framställningen.

Allmänna lönenämnden har inhämtat yttrande i ärendet av skolöverstyrelsen, som förordat, att ordinarie folkskollärare, vilken under ferietid uppehölle icke-ordinarie lärartjänst, erhölle oavkortad lön å sin ordinarie befattning samt berättigades att å den uppehållna tjänsten erhålla ett arvode av 12 kronor för dag. Till motivering av nämnda förslag har överstyrelsen anført bland annat följande.

Överstyrelsen vill vitsorda, att det med hänsyn till nuvarande brist på examinerade vikarier stundom kan vara önskvärt att utnyttja ordinarie folkskol-lärare som vikarier å andra tjänster under dem eljest tillkommande ferier. Särskilt synas lärare å landsbygden, där ferierna i större utsträckning äro förlagda till vinterhalvåret, kunna tjänstgöra som vikarier i städer och andra samhällen, där julferierna som regel inskränka sig till tre veckor eller en månad. Folkskolans avlöningsreglemente räknar emellertid icke med en dylik anordning. Genom den utformning, som 17 § reglementet erhållit, förhindras att lärare erhåller ekonomisk ersättning för dylik extra tjänstgöring.

Enda möjligheten till sådan ersättning är att Kungl. Maj:t med stöd av 15 § avlöningsreglementet kan besluta om viss gottgörelse i det särskilda fallet. Goda skäl kunna dock anföras för att i nuvarande läge mera allmängilliga föreskrifter utfärdas för här avsedd tjänstgöring. Därest det icke anses lämpligt, att en ordinarie lärare vid vikariat under ferietid erhåller full lön å två tjänster, torde böra övervägas utvägen att han å sin ordinarie tjänst erhåller full lön samt å den uppehållna tjänsten ett skäligt utmätt arvode. Det synes ligga nära till hands att utmäta detta arvode efter samma grunder, som gälla för pensionerade lärare, då de tjänstgöra som vikarier i folkskola. En dylik lärare bibehåller sin fulla pension samt uppbär dagarvode för vikariatjänstgöringen med 12 kronor för dag. Överstyrelsen förordar, att arvodet även i detta fall fastställes till nämnda belopp.

Lönenämnden har för sin del anfört följande.

I och för sig synes det lönenämnden icke önskvärt, att ordinarie folk- och småskollärare utnyttja sin ferietid till bestridande av vikariat i skolor, där lästiden pågår. Det bör ej heller förbises, att det för beredande av arbetsmöjligheter åt obefordrade eller arbetslösa lärare och lärarinnor är av stor vikt att tillräcklig tillgång till vikariat finnes. Allmänt sett huser lönenämnden sålunda betänkligheter mot åtgärder i det med den föreliggande framsällningen avsedda syftet. Emellertid torde förhållandena för närvarande, med hänsyn till rådande militärinkallelser, göra särskilda åtgärder motiverade. Lönenämnden vill därför icke motsätta sig, att skolöverstyrelsen erhåller bemyndigande att, efter prövning i varje särskilt fall, för ordinarie lärare, som under ferier å egen tjänst vikarierar å annan befattning, bestämma storleken av det löneavdrag, som läraren under förordnandet skall vidkännas å sin egen tjänst. Ett dylikt medgivande bör enligt lönenämndens mening avse såväl folkskollärare som småskollärare. Såsom villkor för bemyndigandet synes Kungl. Maj:t böra föreskriva, att åtgärden skall ha befunnits erforderlig för undervisningens behöriga upprätthållande samt att lämplig icke-ordinarie folk- eller småskollärare ej funnits att tillgå. Då nämnda undantagsbestämmelser motiverats främst med hänsyn till rådande militärinkallelser, synes lämpligt att ett eventuellt bemyndigande till skolöverstyrelsen begränsas att avse viss tid.

Med avseende å frågan om den ersättning, som vederbörande ordinarie lärare skall äga åtnjuta för själva vikariatet, har skolöverstyrelsen i ärendet förordat, att ersättningen skulle utgå efter samma grunder, som gälla för pensionerade lärare vid vikariat i folkskola. Lönenämnden har icke funnit anledning till erinran mot detta förslag men förutsätter, i anslutning till det anförda, att arvode fastställes även för vikariat i småskola. Kungl. Maj:t synes lämpligen böra meddela föreskrift angående beloppet för ifrågakommande vikariatsarvode.

Beträffande den ordning, i vilken de ifrågasatta avlöningsbestämmelserna skulle komma till stånd, har *statskontoret* ansett riksdagens medverkan därtill erforderlig, då bestämmelserna innebure ett avsteg från stadgandena i gällande avlöningsreglemente, vilket reglemente varit underställt riksdagen för godkännande; statskontoret har emellertid, såsom nyss nämnts, ställt sig avvisande till tanken att för riksdagen framlägga förslag i ämnet. *Allmänna lönenämnden* har framhållit, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, skolöverstyrelsen enligt stadgande i 15 § första stycket folkskolans avlöningsreglemente äger för visst fall bestämma, att avlöning till tjänstledig lärare skall beräknas på annat sätt än som stadgas i bland annat 17 §,

samt med utgångspunkt härifrån förklarar, att Kungl. Maj:t kunde anses äga möjlighet att utan riksdagens hörande medgiva, att avlöning helt eller delvis finge utgå å lärarens egen tjänst.

I detta sammanhang torde vidare få anmälas, att vissa *ordinarie lärare vid folk- och småskoleväsendet* gjort framställning i fråga om sina avlöningsför- måner under tid, då de dels åtnjutit ferier å sin ordinarie lärarbefattning eller å extra ordinarie lärarbefattning, som de innehaft under tjänstledighet å den ordinarie befattningen, dels ock såsom vikarie uppehållit annan lärarbefattning än den, varå ferier åtnjutits. Samtliga framställningar avse, att vederbörande skall äga uppbära oavkortad lön vid den befattning, för vilken ferier åtnjutits. I vissa av framställningarna har förutsatts, att vederbörande därjämte skulle äga å den uppehållna befattningen åtnjuta lön enligt 17 § folkskolans avlöningsreglemente, under det att i andra framställningar an- hållits om medgivande att å denna befattning uppbära arvode enligt de grun- der, som gälla för pensionerad lärares vikariatstjänstgöring. Flertalet av framställningarna har motiverats med att vikariatstjänstgöringen fullgjorts frivilligt, att svårighet förelegat att anskaffa annan vikarie och att vikariatet medfört direkta omkostnader. I ett fall har vidare anförts, att den uppehåll- na befattningen tillhört lägre dyrortsgrupp än den, varå ferier åtnjutits, och att för den förra befattningen gällt kortare årlig lästid än för den senare, var- för sökanden, som tillhört högsta löneklassen, i följd av vikariatstjänstgö- ringen tillskyndats löneminskning.

Över vissa av ifrågavarande ansökningar har utlåtande avgivits av *skol- överstyrelsen*, som hemställt, att Kungl. Maj:t med stöd av 15 § första sty- ket folkskolans avlöningsreglemente måtte bestämma, att vederbörande finge dels å den tjänst, för vilken ferier åtnjutits, uppbära oavkortad lön, dels ock vid vikariatet uppbära ett arvode med för dag räknat 12 kronor, där fråga varit om tjänstgöring å folkskolläraryrkebefattning, och 8 kronor, där fråga va- rit om tjänstgöring å annan lärarbefattning.

Såsom av det föregående framgår, ha olika meningar gjort sig gällande i fråga om det sätt, varpå avlöningen för ordinarie lärare vid folk- och små- skoleväsendet bör bestämmas för tid, då han dels åtnjuter ferier å sin ordi- narie lärarbefattning eller å extra ordinarie lärarbefattning, som han innehar med frånträdande av lönen å den ordinarie befattningen, dels ock uppehåller annan lärarbefattning än den, varå ferier sålunda åtnjutas. Å ena sidan har anförts, att skäligen ersättning borde få utgå i anledning av vikariatstjänst- göringen, då denna fölle utanför lärarens tjänstgöringsskyldighet. Häremot har å andra sidan invänts, att ferietiden vore betingad av undervisnings- tekniska förhållanden och att läraren principiellt finge anses pliktig att utan särskild ekonomisk kompenstation underkasta sig den avkortning av ferierna, som eventuellt kunde finnas vara av behovet påkallad.

För egen del anser jag, att, även om principiella skäl kunna tala för den sistnämnda ståndpunkten, lärare, som under ferier fullgör tjänst å annan befattning, bör beredas skäligen gottgörelse främst för täckande av de mer-

*Departements-
chefen.*

kostnader, som i allmänhet torde föranledas av denna tjänstgöring. Jag anser mig därför böra förorda, att lärare i här avsett fall medgives att dels behålla oavkortad lön för den ferieberättigande tjänsten, dels ock erhålla viss ersättning för den uppehållna befattningen. I betraktande av att behov av här avsedd vikariatstjänstgöring i stort sett endast torde föreligga under rådande extraordinära förhållanden med militärinkallelser i större omfattning, vill jag föreslå, att åtgärder i syfte att ernå en reglering i avsedd riktning åtminstone för närvarande vidtagas provisoriskt vid sidan av gällande avlöningsreglemente. Jag förordar, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att meddela bestämmelser i ämnet. Vad beträffar storleken av den särskilda ersättningen torde i allmänhet under nuvarande förhållanden icke vara något att erinra mot de av skolöverstyrelsen och allmänna lönenämnden föreslagna beloppen, 12 kronor för dag vid vikariat å folkskollärartjänst och 8 kronor för dag vid vikariat å annan befattning. Det synes emellertid böra ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma ersättningsgrunderna, med avvikelser i mån av behov från de nu angivna.

Vad här föreslagits bör i första hand gälla med avseende å vikariatstjänstgöring under ferietid, som infaller efter den 1 juli 1944. Bemyndigandet bör emellertid anses innefatta befogenhet för Kungl. Maj:t att, efter prövning av föreliggande förhållanden, förordna om reglering efter enahanda grunder av avlöningen för vikariatstjänstgöring under ferietid, som infallit före nämnda tidpunkt men efter ikraftträdandet av folkskolans avlöningsreglemente.

12. Avlöning under tjänstledighet för militär tjänstgöring.

Beträffande ordinarie och extra ordinarie civila befattningar i statens tjänst samt sådana motsvarande befattningar vid det statsunderstödda skolväsendet, för vilka avlöningsbestämmelserna utformats i anslutning till de för förstnämnda befattningar gällande, finnas i fråga om rätt att åtnjuta avlöning under tjänstledighet för militär tjänstgöring bestämmelser meddelade i civila och militära avlöningsreglementena och icke-ordinariereglementena, folkskolans avlöningsreglemente samt avlöningsreglementena för nomadlärare och för de högre kommunala skolorna. Bestämmelserna reglera frågan om avlöningsförmåner under ledighet för värnpliktstjänstgöring på olika sätt, alltefter det fråga är om ordinarie eller om extra ordinarie tjänsteman (beställningshavare, lärare). Ordinarie tjänsteman äger åtnjuta lön med B-avdrag under all sådan ledighet, varemot extra ordinarie tjänsteman äger åtnjuta lön efter angivna grund endast då han såsom landstormen tillhörande värnpliktig är inkallad till landstormsbefälsövning eller landstormsrepetitionsövning men i övrigt allenast äger uppbära särskild dagersättning med 2 kronor 50 öre. I övrigt äro bestämmelserna av samma innebörd för ordinarie och extra ordinarie tjänstemän. Den, som åtnjuter tjänstledighet för att fullgöra honom såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren åliggande tjänstgöring eller för att genomgå utbildningskurs för äldre reservoffi-

cerare, uppstår lön med B-avdrag. Konstituerad landstormsofficer åtnjuter avlöning efter samma grund under ledighet för genomgående av föreskriven befälskurs, landstormsbefälsövning eller kompletteringskurs eller med kompletteringskurs jämställd annan kurs eller övning, dock högst under 14 dagar av ett och samma kalenderår eller, vad angår i folkskolans avlöningsreglemente avsedd lärare eller nomadlärare, av ett och samma redovisningsår. Under annan ledighet för militär tjänstgöring än nu angivits skall tjänsteman enligt de i reglementena meddelade bestämmelserna vidkännas C-avdrag, d. v. s. avstå samtliga å ledighetstiden belöpande kontanta avlöningsförmåner.

I samband med inrättandet inom lantförsvaret av hemvärnet, som rekryteras på frivillighetens väg, har föreskrivits sådan avvikelse från avlöningsreglementenas bestämmelser, att tjänsteman äger åtnjuta lön med B-avdrag högst 14 dagar för kalenderår under ledighet för deltagande såsom hemvärnsman (reservhemvärnsman) i hemvärnsövningar eller hemvärnskurser.

Avlöningsreglementenas bestämmelser ha vidare i viss omfattning satts ur kraft genom särskilda föreskrifter avseende tiden för förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering. Dessa föreskrifter äro av i huvudsak följande innebörd, såvitt de avse ordinarie och extra ordinarie tjänstemän.

Vad angår avlöning under ledighet för värnpliktstjänstgöring, äger extra ordinarie tjänsteman i stället för dagersättning åtnjuta lön med B-avdrag, sedan han fullgjort eller anses ha fullgjort värnpliktstjänstgöring av viss omfattning. Å andra sidan tillämpas den s. k. minimiregeln för bestämmande av ordinarie och extra ordinarie tjänstemans avlöning under ledighet för sådan militär tjänstgöring, vid vilken månadslön utgår enligt de i krigsavlöningsreglementet för fast anställd personal meddelade bestämmelserna. Enligt denna regel må avlöning å den civila befattningen utgå i den mån månadslönen enligt krigsavlöningsreglementet understiger den avlöning, som skulle utgå vid tjänstgöring å den civila befattningen. Minimiregeln tillämpas sålunda för den, som fullgör tjänstgöring, vilken åligger honom såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren eller såsom konstituerad landstormsofficer; den tillämpas även för underbefäl i reserven, som redovisats såsom värnpliktig och på grund därav inkallats till tjänstgöring i sådan egenskap. Samma regel torde även ha tillämpats beträffande i fredstid till officers tjänsteställning konstituerade (förordnade) medlemmar av frivilliga automobilkåren, detta i anslutning till i instruktionsväg meddelad föreskrift om att sådan personal anses tillhöra försvarets reservpersonal. Slutligen utgår i princip lön med B-avdrag till värnpliktig ordinarie eller extra ordinarie stats-tjänsteman under tjänstledighet för sådan tjänstgöring vid försvarsväsendet, som åligger honom såsom medlem av sjövärnsskåren eller på grund av mobiliseringsanställning vid svenska röda korset; utgår månadslön enligt krigsavlöningsreglementet med större belopp än som gäller för värnpliktiga. minskas dock avlöningen å den civila befattningen i motsvarande mån.

Sådana av Kungl. Maj:t meddelade avlöningsbestämmelser för det statsunderstödda skolväsendet, för vilka avlöningsbestämmelserna för befattningshavare i statens tjänst icke utgjort förebild, innehålla i allmänhet icke några särskilda bestämmelser i fråga om avlöning under ledighet för militär tjänst-

göring. Dylika bestämmelser pläga innehålla stadgande om skylåighet att, om ej annat särskilt föreskrivits, vid tjänstledighet av den kontanta avlöningen avstå ett belopp motsvarande lön till vikarie. Emellertid ha i viss utsträckning meddelats särskilda bestämmelser i fråga om avlöning under militär tjänstgöring, som fullgöres i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering. Sådana bestämmelser ha meddelats exempelvis för lärarpersonalen vid folkhögskolor och statsunderstödda lantbruksundervisningsanstalter. Dessa innebära, att hälften av den kontanta minimiavlöningen må bibehållas vid värnpliktstjänstgöring, förutsatt att sådan tjänstgöring av viss omfattning tidigare fullgjorts eller anses som fullgjord. Vad angår tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer eller såsom anställningshavare i reserven (å reservstat), innebära bestämmelserna i regel, att frågan, i vad mån lön under tjänstledighet för nämnda ändamål må utgå å den civila befattningen, skall underställas Kungl. Maj:ts prövning. Där sådan underställning sker, torde jämväl här minimiregeln bringas i tillämpning.

De organisatoriska förutsättningar, på vilka berörda i fredstid gällande bestämmelser vila, ha genom de nya bestämmelser om värnpliktstjänstgöring och befälsutbildning, som innefattas i 1941 års värnpliktslag eller meddelats med stöd av denna eller i anslutning till 1942 års försvarsbeslut, undergått en väsentlig förskjutning. I fråga härom må nämnas följande.

Vad till en början angår värnpliktstjänstgöringen för huvuddelen av de värnpliktiga, må erinras om att denna enligt de tidigare gällande bestämmelserna avslutades före utgången av tredje året efter inskrivningsåret, såvitt bortses från den landstormsrepetitionsövning om 5 dagar eller landstormsbefälsövning om 12 dagar, vari vederbörande hade att deltaga, sedan han överförts från beväringen till landstormen, d. v. s. efter det femtonde året av värnpliktstiden. De nuvarande bestämmelserna åter innebära, att en del av värnpliktstjänstgöringen (andra repetitionsövningen) i allmänhet äger rum relativt sent, nämligen under sjunde eller åttonde utbildningsåret. Vidare ha landstormsövningarna i samband med upphävande av indelningen i beväring och landstorm ersatts med en efterutbildningsövning, vilken skall äga rum före utgången av adertonde året efter inskrivningsåret och omfatta 30 dagar. För de till specielltjänst uttagna värnpliktiga förutsattes tjänstgöringen kunna i omgångar fördelas på hela värnpliktstiden.

Vad härefter angår de värnpliktigas befälsutbildning, inrymde värnpliktstjänstgöringen enligt de tidigare gällande bestämmelserna i huvudsak endast utbildning till underbefäl och underofficerare i viss omfattning. Efter frivillig utbildning, i huvudsak ordnad genom landstormsföreningsorganisationen, och avläggande av landstormsofficersexamen kunde emellertid konstituering till landstormsofficer ske. Angivna bestämmelser om avlöning under ledighet för kurser eller övningar för konstituerade landstormsofficerare taga sikte därpå, att konstitutorial meddelades att gälla för 5 år samt att förnyat konstitutorial endast kunde erhållas efter genomgående av vissa ytterligare kurser eller övningar. Den nya värnpliktslagen vilar på grundtanken om nödvändigheten att taga de värnpliktiga i anspråk såsom befäl i väsentligt större utsträckning än tidigare varit fallet. Ehuru frivillig utbildning till värnpliktigt befäl alltjämt kan förekomma, sker numera huvuddelen av denna utbildning inom ramen för den första värnpliktstjänstgöringen. De värnpliktiga kunna i mån av behov uttagas till officers- eller underofficersutbildning, varvid värnpliktstjänstgöringen förlänges med ett

respektive ett halvt år. Fortsatt tjänstgöring i viss omfattning har emellertid ansetts ofrånkomlig för att vidmakthålla och modernisera kunskaper och färdigheter och därigenom säkra användbarheten under hela värnplikts-tiden. På grund härav har en frivillig befälsutbildning anknutits till den obligatoriska utbildningen, varvid viss frivillig utbildning stipulerats för bi-behållande av viss militär grad. Genom frivillig utbildning möjliggöres där-jämte befordran till högre grad ävensom, såsom nyss antytts, befordran från menig till befäl. Den frivilliga utbildningen är samordnad under cen-tralförbundet för befälsutbildning. Enligt gällande bestämmelser äro repe-titionskurserna respektive befodringskurserna uppdelade på omgångar un-der två på varandra följande år. Beträffande flertalet befodringskurser — sergeants-, fanjunkare-, löjtnants- och kaptenskurserna — anordnas andra årets omgång i form av sammanhängande lägerkurs om 30 dagar, under det att omgångarna i övrigt av befodrings- och repetitionskurserna efter omständigheterna anordnas antingen såsom fritidsutbildning, omfattande i vissa fall 60 och i andra fall 90 timmar, eller såsom lägerkurser om 10 respektive 15 dagar. Kurserna kunna helt eller delvis ersättas med tjänstgö-ring såsom instruktör vid repetitions- eller befälskurs eller vid hemvärnet eller med frivillig repetitionsövning, fullgjord exempelvis i samband med regements- eller repetitionsövning.

Med eget jämte arméförvaltningens civila departements utlåtande har che-fen för armén den 16 november 1943 överlämnat en framställning, vari *centralförbundet för befälsutbildning* hemställt, att bestämmelserna i civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet samt folkskolans avlöningsreglemente om avlöning under ledighet för genomgående av vissa för konstituerade landstormsofficerare anordnade kurser och övningar måtte ändras på sådant sätt, att tjänsteman, som deltagar i frivillig utbildning av värnpliktigt befäl, äger åtnjuta lön med B-avdrag under minst 20 dagar per kalenderår.

Arméförvaltningens civila departement och *chefen för armén* ha tillstyrkt bifall till framställningen; då emellertid befälsutbildning enligt gällande be-stämmelser i vissa fall skulle äga rum under 30 dagar av ett och samma arbetsår eller med in- och utryckningsdagar 32 dagar, borde maximitiden för årlig ledighet med B-avdrag å lönen fastställas till sistnämnda dagantal. Civila departementet har i sitt yttrande jämväl anfört, att gällande freds-avlöningsbestämmelser angående extra ordinarie tjänstemäns ledighet för värnpliktstjänstgöring borde undergå viss jämkning. Vad tidigare gällt i fråga om landstormsövning borde numera gälla i fråga om efterutbildnings-övning. Det kunde vidare ifrågasättas, huruvida icke motsvarande regler borde gälla även för den del av värnpliktstjänstgöringen i övrigt, som full-gjordes viss längre tid, förslagsvis tre år, efter inskrivningsåret.

I ärendet ha infordrade utlåtanden avgivits av de med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 februari 1942 inom försvarsdepartementet till-kallade utredningsmännen med uppdrag att verkställa utredning rörande till-godoräkning av fortsatt värnpliktstjänstgöring för civil verksamhet m. m. samt av statskontoret och allmänna lönenämnden.

Utredningsmännen ha tillstyrkt de av arméförvaltningens civila departe-ment förordade förslagen.

Statskontoret har, efter erinran om att avsteg i olika hänseenden från avlöningsreglementenas bestämmelser om avlöning under ledighet för militär tjänstgöring befunnits påkallade under förstärkt försvarsberedskap, anfört, att i den mån från avlöningsreglementena avvikande stadganden borde bli-va bestående, desamma borde inarbetas i reglementena. Statskontoret föreställde sig därför, att en allmän översyn av bestämmelserna om avlöning under ledighet för militärtjänstgöring bleve ofrånkomlig. Enligt ämbetsverkets mening borde de spörsmål, vilka berörts av befälsförbundet och arméförvaltningen, upptagas till prövning i samband med denna översyn. Anledning att nu vidtaga ändring i avlöningsreglementena förelåge så mycket mindre, som de icke-ordinarie tjänstemännen under tiden för rådande beredskap tillförsäkrats rätt till lön med B-avdrag och frivilliga utbildningskurser, förlagda till annan tid än tjänstemännens fritid, ännu icke syntes vara aktuella.

Allmänna lönenämnden har i princip tillstyrkt, att den i framställningen avsedda förmånen av B-avdrag medgäves, därest detta ansåges nödvändigt för tillgodoseende av riksförsvarets behov, men förklarat sig icke ha kunnat på grundval av den föreliggande framställningen bilda sig en bestämd uppfattning angående den utsträckning, i vilken ledighet med B-avdrag för genomgående av frivillig befälsutbildning lämpligen borde i författningsväg medgivas. I samband med lösandet av denna fråga, som väsentligen vore av militär natur, borde det av arméförvaltningens civila departement omnämnda spörsmålet angående extra ordinarie tjänstemans avlöningsförmåner under värnpliktstjänstgöring, som fullgjordes viss längre tid efter inskrivningsåret, upptagas till närmare omprövning.

I detta sammanhang föreligger jämväl till övervägande väckt fråga om viss ändring i gällande särskilda föreskrifter om avlöning å civil befattning under tjänstledighet för tjänstgöring vid försvarsväsendet i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering. I det föregående har anmärkts, hurusom dessa bestämmelser innebära, att värnpliktig statstjänsteman under tjänstgöring såsom medlem av sjövärnsskåren eller på grund av mobiliseringsanställning vid svenska röda korset, i princip äger å sin civila befattning åtnjuta lön enligt bestämmelserna för värnpliktstjänstgöring — eller alltså, vad angår ordinarie och extra ordinarie tjänsteman, åtnjuta lön med B-avdrag — men att den sålunda beräknade avlöningen skall, därest månadslön enligt krigsavlöningsreglementet utgår med större belopp än som gäller för värnpliktiga, minskas i motsvarande mån. Föreskrifterna härom, vilka innefattas i kungörelsen den 30 december 1940, nr 1068, äro betingade av vissa för krigsavlöningsreglementets tillämpning meddelade bestämmelser. Enligt dessa äger i fredstid till officers eller underofficers tjänsteställning förordnad personal vid sjövärnsskåren och svenska röda korsets frivilliga sjukvårdstrupper uppbära krigslön, bestående av månadslön enligt viss löneklass i militära avlöningsreglementet — i regel löneklassen närmast under den, som utgör begynnelselöneklass för beställning i motsvarande tjänstegrad på aktiv stat — samt terminslön enligt viss krigslöneklass i krigsav-

löningsreglementet. Övrig personal tillhörande nämnda organisationer likställes med värnpliktiga.

I en den 16 september 1943 dagtecknad skrivelse har nu *chefen för marinen* hemställt om sådan ändring i nämnda bestämmelser om avlöning å civil befattning, att officerare vid sjövärnsskåren i stället för lön med B-avdrag jämte visst ytterligare avdrag finge åtnjuta avlöning med tillämpning av den s. k. minimiregeln.

Förslaget härom har tillstyrkts av *marinförvaltningen* och *allmänna lönenämnden*, vilka avgivit infortrade utlåtanden i ärendet.

Såsom skäl för den föreslagna ändringen har anförts i huvudsak följande.

Med de nuvarande bestämmelserna i ämnet torde ha avsetts, att civil tjänsteman skall erhålla lika stora sammanlagda avlöningsförmåner, oavsett om han är officer i sjövärnsskåren eller värnpliktig officer. Bestämmelserna leda också till detta resultat, därest avseende allenast fästes vid summan av den militära månadslönen och den behållna avlöningen å den civila tjänsten. Med hänsyn till innebörden av gällande bestämmelser i fråga om terminslön och naturaförmåner — eller ersättning därför — bliva likväl de sammanlagda avlöningsförmånerna väsentligt mindre gynnsamma för en officer vid sjövärnsskåren än för en värnpliktig officer. I motsats till värnpliktig officer erhåller officer vid ifrågavarande kår varken terminslön eller naturaförmåner vid tjänstgöring å mantalsskrivningsorten; då samma skillnad föreligger i förhållande till menig eller underbefäl vid kåren, vilka avlönas såsom värnpliktiga, kan det även inträffa, att officer vid kåren under inkallelse till stabstjänstgöring å mantalsskrivningsorten erhåller lägre sammanlagda avlöningsförmåner än som under motsvarande förhållanden tillkomma menig eller underbefäl vid samma kår. Vid tjänstgöring utom mantalsskrivningsorten erhåller officer vid sjövärnsskåren visserligen liksom värnpliktig officer terminslön samt kost och inkvartering eller ersättning därför men däremot icke beklädnadsförmåner. Vidare utgår terminslön till officer vid sjövärnsskåren efter den lägre tariffen i krigsavlöningsreglementet, bortsett från tid för sjötjänstgöring med rörlig förläggning, men till värnpliktig officer, som fullgjort 42 dagars tjänstgöring i anledning av mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap, efter den högre tariffen eller alltså med dubbelt så stort belopp som den förre. Slutligen åtnjuter värnpliktig officer men ej officer i sjövärnsskåren hemortslön enligt gällande krigsfamiljebidragsförordning.

Med hänsyn till skiljaktigheterna i fråga om de militära avlöningsbestämmelserna för å ena sidan officerare vid sjövärnsskåren och å andra sidan värnpliktiga officerare böra gällande civila avlöningsbestämmelser för den förra personalgruppen skäligen jämkas, lämpligen så att den i förevarande hänseende likställs med anställningshavare i reserven, med vilka den för övrigt har vissa beröringspunkter, även om den icke, såsom motsvarande personal vid frivilliga automobilkåren, formligen betecknats såsom reservpersonal.

Av vad förut anförts framgår, att avlöningsreglementenas bestämmelser an- *Departements-*
chefen.
gående avlöningsförmåner å civil tjänst under tjänstledighet för militär tjänstgöring i vissa hänseenden äro föråldrade. I anledning härav kunde det i och för sig synas naturligt att i bestämmelserna nu vidtaga sådana jämkningar, som betingas av de ändrade förhållandena. Omfattningen av de inträdda organisationsändringarna samt önskvärdheten av att till närmare

övervägande upptaga frågan, i vad mån fredsavlöningsbestämmelserna på detta område böra anpassas efter de under tiden för förstärkt försvarsberedskap gällande bestämmelserna, torde emellertid böra föranleda till att frågan om avlöning å civil befattning i statens tjänst eller vid det statsunderstödda skolväsendet under tjänstledighet för militär tjänstgöring göres till föremål för omprövning i hela sin vidd. Intill dess resultatet av en dylik omprövning kan föreligga torde man få inskränka sig till vissa provisoriska bestämmelser i ämnet.

Vad angår den av centralförbundet för befälsutbildning gjorda framställningen i fråga om avlöning under ledighet för frivillig befälsutbildning, har jag inhämtat, att vissa befodringskurser komma att under förbundets nästa arbetsår, sammanfallande med budgetåret 1944/45, anordnas i form av lägerkurser, omfattande 30 dagar, in- och utryckningsdagar ej medräknade. Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet anser jag mig böra tillstyrka, att en föreskrift meddelas av innehåll, att lön med B-avdrag må av ordinarie och extra ordinarie tjänstemän åtnjutas under högst 32 dagars ledighet för budgetår för genomgående av föreskriven repetitionskurs eller befodringskurs eller annan därmed jämställd kurs eller övning. Vidare förordar jag, att extra ordinarie tjänsteman erhåller lön med B-avdrag under tjänstledighet för efterutbildningsövning. Jag tillstyrker således, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter i ämnet av i huvudsak angivna innehåll, att tillämpas från och med den 1 juli 1944.

Då befälsutbildning i form av lägerkurs omfattande 10 eller 15 dagar i vissa fall anordnats jämväl under innevarande budgetår, torde Kungl. Maj:t jämväl böra erhålla befogenhet att efter prövning av föreliggande omständigheter medgiva, att lön med B-avdrag må utgå för tid, omfattande högst 17 dagar, varunder ledighet för frivillig, såsom lägerkurs anordnad befälsutbildning åtnjutits under tiden 1 juli 1943—30 juni 1944.

Vad härefter angår den av chefen för marinen väckta frågan om ändring i gällande bestämmelser rörande avlöningen å civil befattning för värnpliktig tjänsteman, som i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering vid försvarsväsendet fullgör tjänst såsom officer av sjövärns-kåren, synas vägande skäl föreligga att i enlighet med det därom framställda förslaget bringa den s. k. minimiregeln i tillämpning. Enligt min mening bör vid sådant förhållande enahanda grund för bestämmande av civil avlöning komma till användning i fråga om underofficerare vid sjövärns-kåren samt officerare och underofficerare vid svenska röda korsets sjukvårdstrupper. För att korrespondens skall erhållas med de för krigsavlöningsregimentets tillämpning meddelade bestämmelserna, bör minimiregeln vidare i nu avsett fall tillämpas oberoende av om vederbörande tjänsteman är värnpliktig eller ej. Jag förordar, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter av nu angivna innehåll, att tillämpas från och med den 1 juli 1944.

Det bemyndigande att i olika hänseenden meddela ändrade föreskrifter i fråga om avlöning under tjänstledighet för militär tjänstgöring, som Kungl.

Maj:t i enlighet med det anförda bör inhämta, bör förutom befattningshavare i statens tjänst omfatta lärare vid det statsunderstödda skolväsendet. Vad angår sådan personal av nämnda slag, för vilken avlöningsbestämmelserna icke utformats i anslutning till de för befattningshavare i statens tjänst gällande, bör vad i det föregående anförts i fråga om lön med B-avdrag respektive lön enligt minimiregeln i stället avse de andra grunder, som för denna personal tillämpas i fråga om avlöning under tjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap såsom värnpliktig respektive såsom anställningshavare i reserven.

13. Förlängt bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

I proposition, nr 294, till 1940 års lagtima riksdag framlade Kungl. Maj:t på min föredragning förslag i vissa av krisläget föranledda lönespörsmål. Därvid hemställde Kungl. Maj:t — under återopande av en inom finansdepartementet upprättad promemoria i ärendet — bl. a. om riksdagens bemyndigande att meddela de särskilda avlöningsföreskrifter, som sammanhänge med övergång till krisadministration. Bemyndigandet skulle, på sätt jag anført, avse, förutom rätt att överföra tjänstemän på en särskild temporär krisindragningsstat och besluta om dessa tjänstemäns avlöningsförmåner, jämväl befogenhet att, om och i den mån så befunnes lämpligt, föreskriva vissa begränsningar av löneförmånerna till den personal, som bibehölles i tjänstgöring.

I skrivelse den 18 juni 1940, nr 437, anmälde riksdagen sitt beslut i anledning av propositionen. Beträffande de löneproblem, som sammanhänge med genomförandet av en krisadministration, yttrade riksdagen, att riksdagen insåge nödvändigheten av att Kungl. Maj:t lämnades vittgående befogenheter i de hänseenden jag angivit. Det syntes dock riksdagen angeläget, att riksdagen med icke alltför stora mellanrum sattes i tillfälle att verkställa omprövning av såväl behovet som omfattningen av den fullmakt, varom här vore fråga. Riksdagen hade därför funnit sig böra i princip begränsa fullmakten till att gälla ett budgetår i sänder.

I propositionen nr 161 till 1941 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t om fortsatt bemyndigande för budgetåret 1941/42 att meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration. Denna hemställan bifölls av riksdagen (skr. nr 286). Sedermera har riksdagen lämnat Kungl. Maj:t enahanda bemyndiganden för budgetåren 1942/43 och 1943/44 (prop. nr 154/1942 och 168/1943; r. skr. nr 149/1942 och 331/1943).

Enär de förhållanden, som de fyra föregående åren föranlett Kungl. Maj:t att av riksdagen utverka förenämnda bemyndigande, alltjämt äro för handen, vill jag förorda, att Kungl. Maj:t hos riksdagen utverkar bemyndigandets förlängning även för budgetåret 1944/45.

Hemställan.

Inom finansdepartementet ha utarbetats förslag till kungörelser om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8), om ändring i vissa delar av militära avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 275) samt om ändring i vissa delar av manskapsavlöningsreglementet den 21 juni 1940 (nr 652). Förslagen innefatta de ändringar i avlöningsreglementena, som i det föregående förordats.

Under återopande av vad sålunda i det föregående i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- dels* godkänna förenämnda förslag till kungörelser;
- dels ock* bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats
 - a) övergångsvis medgiva undantag från gällande av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda semesterbestämmelser,
 - b) meddela föreskrifter angående reglering av avlöning för beställning på reservstat, som sammanträffar med tjänstepension för beställning på aktiv stat eller med reservpension eller däremot svarande engångsbelopp,
 - c) besluta om utbetalning av flygtillägg i vissa fall,
 - d) besluta angående lönetursrätt i vissa fall för härads-skrivare,
 - e) besluta i fråga om ersättning åt ordinarie lärare vid folk- och småskoleväsendet vid viss vikariatstjänstgöring under ferietid,
 - f) meddela föreskrifter i fråga om avlöning å civil be-fattning under tjänstledighet för militär tjänstgöring samt
 - g) för budgetåret 1944/45 meddela särskilda avlöningsfö-reskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Birger Öhman.